

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Hajnowskiego na lata 2025–2030.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Hajnówka 2025

Spis treści

Spis treści.....	2
Wizja Strategii 2025–2030.....	4
I. Wstęp.....	4
II. Słownik najważniejszych pojęć i skrótów	5
III. Podstawy prawne	10
IV. Metodologia przygotowania Strategii	12
1. Analiza strategiczna	12
2. Sformułowanie misji i wizji Strategii.....	12
3. Określenie celów priorytetowych i zadań	12
4. Wskazanie sposobu wdrażania i kontroli realizacji (monitoring i ewaluacja)	12
V. Diagnoza społeczna Powiatu Hajnowskiego (stan na 2023–2024)	14
1. Analiza danych zastanych	14
2. Analiza wyników Ankiety do diagnozy społecznej Powiatu Hajnowskiego	28
3. Uwarunkowania demograficzne i terytorialne wnioski z analizy	38
4. Sytuacja społeczno-gospodarcza i rynek pracy wnioski z analizy	39
5. Rodzina i problemy opiekuńczo-wychowawcze wnioski z analizy	39
6. Osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami wnioski z analizy.....	39
7. Zdrowie psychiczne i uzależnienia wnioski z analizy	40
8. Usługi społeczne i ich dostępność wnioski z analizy	40
9. Integracja społeczna i migracje wnioski z analizy.....	40
10. Podsumowanie potrzeb i wyzwań wnioski z analizy	40
VI. Cele Strategiczne	48
Cel Strategiczny 1: Wspieranie rodzin i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.....	48
Cel Strategiczny 2: Integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem .	51
Cel Strategiczny 3: Wsparcie osób starszych w ich środowisku	54
Cel Strategiczny 4: Wzmacnianie zdrowia psychicznego i profilaktyka uzależnień.....	56
Cel Strategiczny 5: Współpraca i koordynacja polityki społecznej w powiecie	58
VII. NOWE OBSZARY UWZGLĘDNIONE W STRATEGII 2025–2030	59
1. Deinstytucjonalizacja usług społecznych – rozwój wsparcia środowiskowego zamiast opieki instytucjonalnej	59
2. Dostępność usług społecznych – zgodność z ustawą o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	59

3.	Kryzysy nadzwyczajne i odporność społeczna – reagowanie na sytuacje takie jak pandemia, kryzysy migracyjne, inflacja	60
4.	Usługi cyfrowe i nowe technologie w pomocy społecznej – e-usługi, aplikacje, dostępność cyfrowa	60
VIII.	Wdrażanie i monitoring Strategii.....	61
1.	Wdrażanie Strategii	61
2.	Monitoring Strategii	61
3.	Ewaluacja i aktualizacja Strategii.....	621
4.	Szczegółowy harmonogram wdrażania i monitoringu	62
5.	Kluczowe jednostki i ich role:	65
IX.	Finansowanie Strategii	66
1.	Źródła własne	66
2.	Źródła zewnętrzne	66
3.	Finansowanie działań wskazanych w Celach Strategicznych SRPS.....	68
4.	Ramy finansowe działań SRPS dla Powiatu Hajnowskiego.....	70
5.	Harmonogram wdrażania i finansowania działań SRPS	72
X.	Spis tabel i wykresów	74
XI.	Bibliografia.....	76
1.	Akty Prawne (podstawy jurystyczne)	76
2.	Inne akty prawne i uchwały:.....	76
3.	Dokumenty strategiczne nadrzędne (krajowe i regionalne)	76
4.	Dokumenty lokalnych władz (Powiat Hajnowski i Partnerstwo)	77
5.	Literatura i materiały metodologiczne (ewaluacja i monitoring).....	77
6.	Źródła Internetowe.....	77

Wizja Strategii 2025–2030

Powiat hajnowski – społeczność lokalna wspierająca integrację, samodzielność i aktywność mieszkańców, w której każda osoba, niezależnie od wieku, sprawności, sytuacji życiowej czy pochodzenia, może godnie żyć, uczestniczyć i rozwijać się.

I. Wstęp

Wprowadzenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Hajnowskiego na lata 2025–2030 (zwana dalej „Strategią” lub „SRPS”) jest dokumentem wyznaczającym najważniejsze długofalowe kierunki działań mające na celu doprowadzenie do zmiany niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie Powiatu. Dokument ten stanowi wyraz zintegrowanego planowania społecznego, mającego na celu zwiększenie efektywności podejmowanych działań.

Opracowanie i realizacja strategii jest kluczowym elementem nowoczesnego zarządzania sprawami publicznymi, kładącym nacisk nie tylko na poprawność diagnozy problemów oraz formułowanie celów, ale także na systematyczny monitoring sytuacji społeczno-gospodarczej. Rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, co wymaga od realizatorów lokalnej polityki społecznej strategicznego podejścia w horyzoncie czasowym 5–10 lat.

Niniejsza Strategia odpowiada na aktualne i strukturalne wyzwania Powiatu Hajnowskiego, takie jak postępująca zapaść demograficzna, starzenie się społeczeństwa i migracja młodych, które stanowią egzystencjalne zagrożenie dla przyszłości regionu. Wdrażanie Strategii ma na celu stworzenie warunków do godnego życia dla wszystkich grup wiekowych. Strategia uwzględnia również nowe ryzyka socjalne, w tym konsekwencje pandemii COVID-19 oraz kryzys wywołany wojną w Ukrainie i sytuacją geopolityczną na wschodniej granicy, które wymusiły modernizację systemu usług społecznych.

Wizja Strategii dla Powiatu Hajnowskiego na lata 2025–2030 zakłada, że będzie on społecznością lokalną wspierającą integrację, samodzielność i aktywność mieszkańców, w której każda osoba może godnie żyć, uczestniczyć i rozwijać się, niezależnie od wieku, sprawności, sytuacji życiowej czy pochodzenia.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Hajnowskiego zawiera część wprowadzającą i diagnostyczną (Diagnoza społeczna Powiatu Hajnowskiego na lata 2023–2024), a także część programową, obejmującą cele strategiczne (Cel 1–5), nowe obszary strategiczne, ramy finansowe, zakładane rezultaty, system wdrażania, monitoring i ewaluację oraz przepisy dotyczące aktualizacji i promocji [469, 470, 52–54].

II. Słownik najważniejszych pojęć i skrótów

Skrót	Pełne rozwinięcie / wyjaśnienie (w kontekście Strategii)
AA	Anonimowi Alkoholicy
BDL GUS	Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
BZI	Błękitno-zielona infrastruktura (naturalne zasoby środowiska: wody i zieleni)
CIS	Centrum Integracji Społecznej
DDA	Dorośle Dzieci Alkoholików
DDP	Dzienny Dom Pomocy
DPS	Dom Pomocy Społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FENG	Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (następca POIG i POIR)
FEnIKS	Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (następca POLiŚ)
FEPW	Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (program ponadregionalny)
FERS	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (następca POWER)
GKRPA	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
GOK	Gminny Ośrodek Kultury
GOPS/MOPS	Ośrodek/Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (Partnerzy w realizacji usług społecznych, dostarczający danych z poziomu gmin)
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KCPU	Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom
KIS	Klub Integracji Społecznej
KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
LOT	Lokalna Organizacja Turystyczna (np. „Region Puszczy Białowieskiej”)
MGOPS	Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
MOSiR	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia

NGO	Organizacja pozarządowa (<i>non-government organization</i>), w tym organizacje pożytku publicznego
NK	Procedura „Niebieskie Karty”
OF	Obszar Funkcjonalny
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PARPA	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
PCM	Zarządzanie Cyklem Projektu (<i>Project Cycle Management</i>)
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PES	Podmioty Ekonomii Społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
POZ	Podstawowa Opieka Zdrowotna
PP	Posterunek Policji
PPP	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
PWD	Placówki wsparcia dziennego
REGON	Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
RIS 2027+	Regionalne Inteligentne Specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2021-2027+
SL	System Lokalny (do gromadzenia danych)
SMART	Akronim koncepcji formułowania celów i wskaźników: S pecific (konkretne), M easurable (mieralne), A ttainable/Available (osiągalne/dostępne), R ealistic/Relevant (realistyczne/istotne), T imebound (określone w czasie)
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
SRPS	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
SOSW	Specjalny Ośrodek Szkolno–Wychowawczy
SWOT	Analiza SWOT (metoda diagnostyczna)
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy

UE	Unia Europejska
UNESCO	Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (w kontekście Listy Światowego Dziedzictwa)
WTZ	Warsztat Terapii Zajęciowej
ZdsS	Zespół ds. Strategii (Wielointerdyscyplinarny organ doradczy i roboczy w procesie wdrażania Strategii)
ZI	Zespół Interdyscyplinarny
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Tabela 1 Skróty instytucjonalne i nazwy programów

Pojęcie	Definicja / Wyjaśnienie (w kontekście Strategii)
Aktualizacja (Strategii) / rewizja	Wprowadzanie niezbędnych zmian w zapisach Strategii, wynikających ze zmieniających się uwarunkowań (np. prawnych, społecznych) lub wniosków z ewaluacji, aby dokument był „żywy” i adekwatny do potrzeb społeczności lokalnej. Postuluje się, aby aktualizacja Strategii odbywała się, co najmniej raz na cztery lata (raz w kadencji).
Aktywne Formy Integracji (AFI)	Kluczowy element polityki społecznej, realizowany głównie przez jednostki pomocy społecznej, CIS, KIS, NGO i w ramach projektów UE, mający na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu
Analiza SWOT	Metoda syntezy ustaleń diagnostycznych, która pozwala wyłonić kluczowe informacje o potrzebach rozwojowych, wskazując Mocne strony (Strengths), Słabe strony (Weaknesses), Szanse (Opportunities) i Zagrożenia (Threats).
Deinstytucjonalizacja	Transformacja systemu wsparcia z modelu instytucjonalnego (np. DPS) na rzecz usług świadczonych blisko mieszkańca (środowiskowe formy wsparcia).
Diagnoza społeczna	Etap analizy strategicznej, polegający na ocenie bieżącej sytuacji, problemów, barier i potencjału, w tym poprzez analizę danych zastanych i przeprowadzone badania społeczne.
Efektywność (Zarządzanie)	Podjęcie do zarządzania, w którym prawidłowość wykonania zadań postrzegana jest przez pryzmat rezultatów (<i>Performance Management</i>), pozwalające na stałą kontrolę skuteczności organizacji.
Ekonomia Społeczna / PES	Sektor działalności gospodarczej (Podmioty Ekonomii Społecznej), obejmujący np. spółdzielnie socjalne, fundacje i

	stowarzyszenia, mający na celu reintegrację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem.
Ewaluacja (Strategii)	Systematyczne zbieranie i analizowanie informacji w celu oszacowania wartości działań w odniesieniu do przyjętych celów i kryteriów. Ewaluacja służy ulepszaniu działań i może być: wstępna (<i>ex-ante</i>), okresowa (<i>mid-term</i>) lub końcowa (<i>ex-post</i>).
Gospodarka Obiegu Zamkniętego (GOZ)	Koncepcja ekonomiczna polegająca na minimalizacji zużycia surowców, wielkości odpadów i emisji zanieczyszczeń poprzez jak najdłuższe wykorzystywanie istniejących materiałów i produktów.
Koordinator Usług Społecznych	Model działania mający na celu integrację i koordynację różnych form wsparcia (pomoc społeczna, zdrowie, edukacja, rynek pracy) oraz tworzenie indywidualnych planów wsparcia dla osób/rodzin, łączący instytucje publiczne, NGO i sektor prywatny.
Miernik	Narzędzie, przyrząd pomiarowy, za pomocą którego otrzymuje się wskazanie wartości wielkości mierzonej, np. liczba bezrobotnych lub liczba korzystających z pomocy społecznej. W przeciwieństwie do wskaźnika, (który jest zazwyczaj liczbowym przedstawieniem wielkości na skali), miernik to pomiar procesu, jako liczba.
Misja (Strategii)	Określa nadrzędny powód opracowania Strategii oraz wyznacza ramy i sposoby osiągnięcia stanu docelowego (wizji).
Monitoring (Strategii)	Proces ciągły i systematyczny, polegający na zbieraniu i analizowaniu danych (ilościowych i jakościowych, finansowych i rzeczowych) przez cały okres wdrażania Strategii, aby zapewnić zgodność realizacji z założeniami i wykrywać nieprawidłowości.
Obszar Funkcjonalny (OF)	Obszar, na którym występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych.
OSI	Obszary Strategicznej Interwencji (obszary określone w dokumentach krajowych lub regionalnych, wymagające ukierunkowanej interwencji).
Planowanie strategiczne	Proces polegający na podejmowaniu systematycznych działań, podczas których planowana jest przyszłość i wytyczane są

	najistotniejsze kierunki działań w długim horyzoncie czasowym (5–10 lat).
Sprawiedliwa Transformacja (w kontekście Puszczy Białowieskiej)	Proces zmiany rodzaju gospodarki i inwestycji mający na celu zrekompensowanie mieszkańcom obszarów cennych przyrodniczo (jak Puszcza Białowieska) ograniczeń rozwojowych wynikających z zakazów i nakazów ochrony przyrody, dążący do wydobycia innowacyjnych specjalizacji regionu.
Usługi sąsiedzkie	Środowiskowa forma wsparcia, mająca na celu rozwój usług opiekuńczych świadczonych blisko mieszkańca, np. dla osób starszych.
Wskaźnik (Miernik)	Liczbowe przedstawienie rozpatrywanej wielkości na przyjętej skali (np. procentowo), pozwalające na interpretację stanu lub tendencji, np. wskaźnik bezrobocia. Wyróżnia się wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania.
Wskaźniki oddziaływania	Mierzą długofalowe, trwałe konsekwencje realizacji zadania, wykraczające poza natychmiastowe efekty; są weryfikowane po zakończeniu realizacji projektu/działania, np. stopa bezrobocia, zmiana wskaźnika obciążenia demograficznego.
Wskaźniki produktu	Określają bezpośredni efekt inwestycji lub mierzą stopień wykonania celów operacyjnych, np. liczba przeprowadzonych szkoleń.
Wskaźniki rezultatu	Dostarczają informacji o zmianach, jakie nastąpiły w ramach realizacji projektu/działania, odpowiadają bezpośrednim i natychmiastowym efektom realizacji produktu, np. liczba osób, które podniosły swoje kwalifikacje w wyniku szkoleń.
Wizja (Strategii)	Przyszłościowy obraz obszaru, czyli najbardziej pożądaný stan docelowy, do którego dążą władze samorządowe poprzez realizację Strategii.
Zarządzanie Cyklem Projektu (PCM)	Uniwersalna metoda organizacji i zarządzania, przydatna do realizacji zadań projektowych w celu uniknięcia działań doraźnych i zapewnienia skuteczności.
Zarządzanie efektywnością	Zobacz: Efektywność (Zarządzanie).
Zrównoważona mobilność	Rozwijanie transportu w sposób ograniczający negatywny wpływ na środowisko, np. poprzez promowanie mikromobilności (rowery e-bike, skutery, hulajnogi) i transportu nisko/zeroemisyjnego.

Tabela 2 Kluczowe pojęcia strategiczne i metodologiczne

III. Podstawy prawne

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest uwarunkowane prawnie. Podstawą prawną do jej stworzenia jest ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1214 z późn. zm.), która nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia Powiatu Hajnowskiego musi być kompatybilna i komplementarna z założeniami polityki państwa, dlatego opiera się na kluczowych aktach prawnych i dokumentach strategicznych.

Przy opracowaniu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych opierano się na priorytetowych dla tego obszaru aktach prawnych tak, aby była ona zbieżna i komplementarna z założeniami polityki regionu i państwa.

Kluczowe akty prawne i dokumenty strategiczne nadrzędne:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r..
3. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
4. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.
5. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
6. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.
7. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
8. Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.
9. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.
10. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.
11. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.
12. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy.
13. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.
14. Ustawa dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu u resocjalizacji nieletnich.
15. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
16. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.
17. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.
18. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.

19. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
20. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.
21. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020.
22. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.
23. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 stanowiąca kontynuację Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, a jej głównym celem jest wzrost, jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.
24. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030.
25. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej.
26. Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030.
27. Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035r.).
28. Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025.
29. Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030.
30. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.
31. Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030.

IV. Metodologia przygotowania Strategii

Metodologia opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Hajnowskiego jest tożsama ze strukturą innych dokumentów określających kierunki lokalnej polityki społecznej. Proces przygotowania Strategii uwzględnia długi horyzont czasowy (2025–2030) i wymaga systematycznego planowania.

Proces opracowania Strategii obejmuje kluczowe etapy:

1. Analiza strategiczna

Ten etap polega na analizie bieżącej sytuacji, problemów, barier oraz potencjału, umożliwiającej wskazanie obszarów problemowych występujących w Powiecie.

- Głównym źródłem informacji była Diagnoza społeczna Powiatu Hajnowskiego (stan, na 2023–2024), która opierała się na analizie danych zastanych (tj. bieżącej dokumentacji, danych demograficzno-gospodarczych, trendów społecznych).
- Diagnoza objęła analizę lokalnej sytuacji społeczno-demograficznej, infrastruktury, kadr, organizacji pozarządowych, nakładów finansowych na zadania pomocy społecznej oraz informacji o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej.
- Do syntezy ustaleń diagnostycznych, w tym identyfikacji deficytów (słabych stron/zagrożeń) i potencjałów (mocnych stron/szans), wykorzystano metodę analizy SWOT.

2. Sformułowanie misji i wizji Strategii

Wizja Strategii określająca najbardziej pożądany stan docelowy, została sformułowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej i identyfikację obszarów problemowych. Wizja Powiatu Hajnowskiego określa go, jako społeczność wspierającą integrację, samodzielność i aktywność mieszkańców.

3. Określenie celów priorytetowych i zadań

Na podstawie prawidłowo przeprowadzonej analizy strategicznej i wniosków z diagnozy, sformułowano cele strategiczne i operacyjne, które stanowią kompleksowe działania minimalizujące skalę oddziaływania niekorzystnych zjawisk społecznych. Strategia Powiatu Hajnowskiego wyznacza pięć głównych celów strategicznych.

4. Wskazanie sposobu wdrażania i kontroli realizacji (monitoring i ewaluacja)

Ostatnim elementem Strategii jest określenie planu jej realizacji, ram finansowych, podmiotów odpowiedzialnych oraz sposobu sprawozdawczości.

• Wdrażanie.

Realizacja Strategii odbywa się poprzez szereg działań i decyzji (zarządzanie efektywnością), wymagających ciągłego i systematycznego śledzenia zjawisk.

Kluczowe jest powołanie Zespołu ds. Strategii (ZdsS), opracowanie rocznych planów działań oraz przygotowanie raportów z realizacji. Instytucją zarządzającą i koordynującą wdrażanie jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR).

- **Monitoring.**

Proces monitorowania ma charakter ciągły i polega na systematycznym zbieraniu i analizowaniu danych ilościowych i jakościowych (w tym finansowych) w celu zapewnienia zgodności realizacji z założeniami. Monitoring służy bieżącemu wykrywaniu potencjalnych nieprawidłowości i ich korygowaniu. Proces ten opiera się na analizie wskaźników produktu i rezultatu. Dane do monitoringu pozyskiwane są corocznie z GUS, jednostek organizacyjnych, sprawozdań PCPR, GKRPA, PUP i organizacji pozarządowych.

- **Ewaluacja i aktualizacja.**

Dane z monitoringu są niezbędne do przeprowadzenia oceny (ewaluacji) Strategii. Ewaluacja jest oszacowaniem wartości działań w odniesieniu do przyjętych celów i kryteriów. Ewaluacja może być wstępna (*ex-ante*), okresowa (*mid-term* – zalecana, co 2 lata) oraz końcowa (*ex-post* – po zakończeniu realizacji). Strategia powinna być dokumentem „żywym”, reagującym na potrzeby lokalnej społeczności i zmiany w otoczeniu (np. prawne, demograficzne, geopolityczne). Postuluje się, aby aktualizację Strategii rozwiązywania problemów społecznych dokonywać, co najmniej raz na cztery lata (raz w kadencji). Wyniki ewaluacji są podstawą do ewentualnej rewizji celów i działań.

V. Diagnoza społeczna Powiatu Hajnowskiego (stan na 2023–2024)

Diagnoza społeczna Powiatu Hajnowskiego opiera się na analizie lokalnej sytuacji społeczno-demograficznej, obejmującej infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe, nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej oraz informacje o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

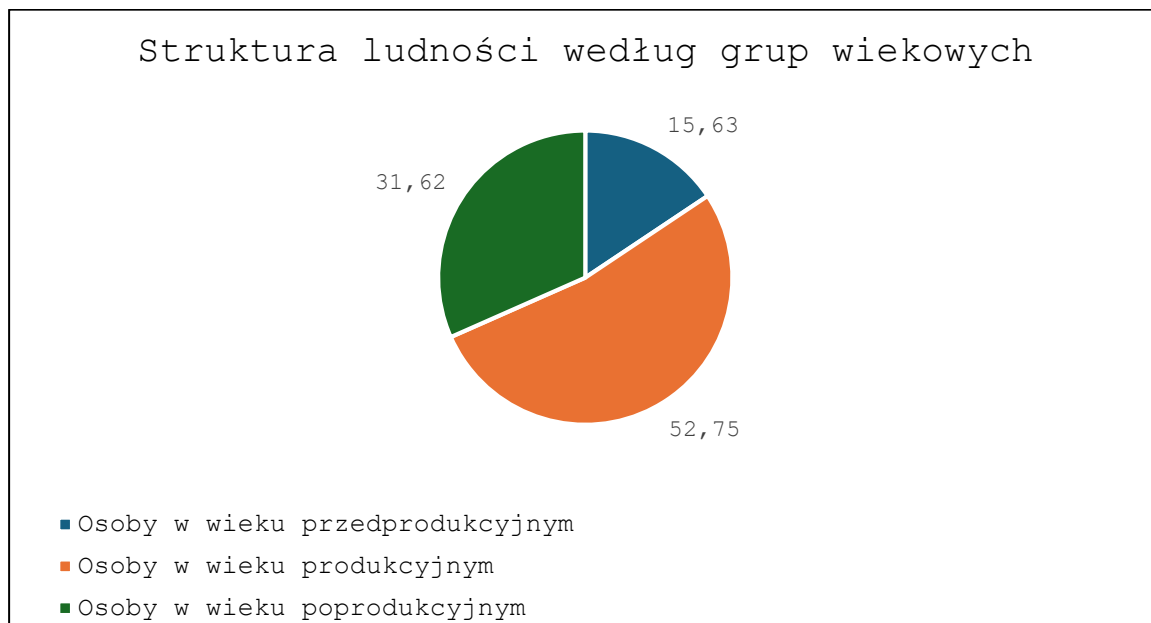
1. Analiza danych zastanych

1.1. Dane demograficzne i społeczne

Powiat hajnowski to powiat ziemski w województwie podlaskim, graniczący z powiatami bielskim, białostockim i siemiatyckim. Jego siedzibą jest Miasto Hajnówka. Powierzchnia powiatu wynosi 1623,65 km², co stanowi 8% powierzchni województwa i 0,5% powierzchni kraju. Gęstość zaludnienia w powiecie to 23,7 osoby na km², podczas gdy średnia dla województwa wynosi 56 osób, a dla kraju 120 osób, co czyni go jednym z najsłabiej zaludnionych powiatów w województwie.

Liczba ludności i struktura wiekowa: Według stanu na 30 czerwca 2024 roku, liczba ludności powiatu hajnowskiego wyniosła 38 817 osób, co stanowi 3,4% ludności województwa i 0,10% ludności kraju. Struktura płciowa przedstawiała się następująco:

- Kobiety stanowiły 51,7% populacji.
- Mężczyźni stanowili 48,3% populacji.

Wykres 1 Struktura ludności według grup wiekowych. Dane GUS.

W latach 2019-2024 liczba ludności powiatu spadła o **8,9%**. Podobnie jak w całym kraju, w powiecie hajnowskim odnotowuje się wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym oraz spadek liczby osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym.

1.2. Rynek Pracy

Sytuacja na rynku pracy w powiecie hajnowskim jest trudna, charakteryzująca się długotrwałym bezrobociem oraz niską aktywnością zawodową osób po 50. roku życia, kobiet i osób z niepełnosprawnościami. Rynek pracy jest zdominowany przez branże o niskiej wartości dodanej (leśnictwo, drobna produkcja, usługi sezonowe), co utrudnia zatrzymanie młodych i wykształconych mieszkańców. Istnieje również problem pracy nierejestrowanej i migracji zarobkowych, w tym zagranicznych, co destabilizuje lokalne życie rodzinne i społeczne.

Stopa bezrobocia i liczba bezrobotnych: Według stanu na 31 grudnia 2024 roku, stopa bezrobocia w powiecie wyniosła 8,4%, co jest wyższą wartością niż średnia dla województwa (6,9%) i kraju (5,1%).

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie hajnowskim wyniosła **1 158**, w tym:

- 36,61% stanowiły kobiety (424 osoby).
- 63,39% stanowili mężczyźni (734 osoby).

Status	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Bezrobotni ogółem	1 158	734	424
Bezrobotni z prawem do zasiłku	130	69	61
Długotrwale bezrobotni	711	463	248

Tabela 3 Liczba osób bezrobotnych w Powiecie Hajnowskim (stan na 31.12.2024)

Widać wyraźną wysoką liczbę osób długotrwale bezrobotnych, która w grupie mężczyzn stanowi 63% wszystkich zarejestrowanych osób bezrobotnych oraz nieco niższy 59% wskaźnik wśród kobiet.

Status	Powiat Kobiety	Powiat Mężczyźni	Województwo Kobiety	Województwo Mężczyźni	Polska Kobiety	Polska Mężczyźni
Osoby bezrobotne ogółem	424	734	13 941	17 878	404 846	379 597
Osoby bezrobotne z prawem do zasiłku	61	69	1 937	2 070	66 169	55 704
Osoby długotrwale bezrobotne	248	463	7 753	9 725	208 635	172 237

Tabela 4 Porównanie liczby bezrobotnych: Powiat, Województwo, Polska (stan na 31.12.2024)

Udział długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby ludności powiatu wyniósł **1,83%**.

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej: Wskaźnik ten, obliczany, jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem, wykazywał następujący trend:

Rok	Wskaźnik
2020	100%
2021	100%
2022	71%
2023	67%
2024	7%

Tabela 5 Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej

1.3. Infrastruktura społeczna – opieka nad dziećmi

Żłobki i opiekunowie

W powiecie hajnowskim funkcjonują 3 żłobki, obsługujące 147 dzieci. Zatrudnionych jest 24 opiekunów. W porównaniu do średnich wartości wojewódzkich, powiat ma mniej dzieci w żłobkach, mniej opiekunów i mniej żłobków.

Jednostka terytorialna	Miara	Wartość liczbowa
Powiat	Liczba dzieci w żłobkach	147,00
Powiat	Liczba osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna	24,00
Powiat	Liczba żłobków	3,00
Województwo (średnia)	Liczba dzieci w żłobkach	323,12
Województwo (średnia)	Liczba osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna	51,47
Województwo (średnia)	Liczba żłobków	8,12

Tabela 6 Infrastruktura opieki nad dziećmi (stan na 2024)

Brakujące miejsca w żłobkach: W powiecie brakuje 15 miejsc dla dzieci w żłobkach, podczas gdy średnia wojewódzka to 157 brakujących miejsc.

Jednostka terytorialna	Miara	Wartość liczbowa
Powiat	Brakujące miejsca dla dzieci w żłobkach	15
Województwo (średnia)	Brakujące miejsca dla dzieci w żłobkach	157

Tabela 7 Brakujące miejsca dla dzieci w żłobkach (stan na 2024)

1.4. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia

W 2024 roku pomoc i wsparcie z pomocy społecznej w powiecie hajnowskim uzyskało 226 osób, co stanowiło 0,58% wszystkich mieszkańców powiatu. W porównaniu do 2023 roku, łączna liczba osób korzystających z pomocy zwiększyła się o 21 osób. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej, wzrosła o 41. Liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej osiągnęła poziom 166 osób, co oznaczało wzrost o 23 osoby w stosunku do 2023 roku.

Liczba świadczeniobiorców

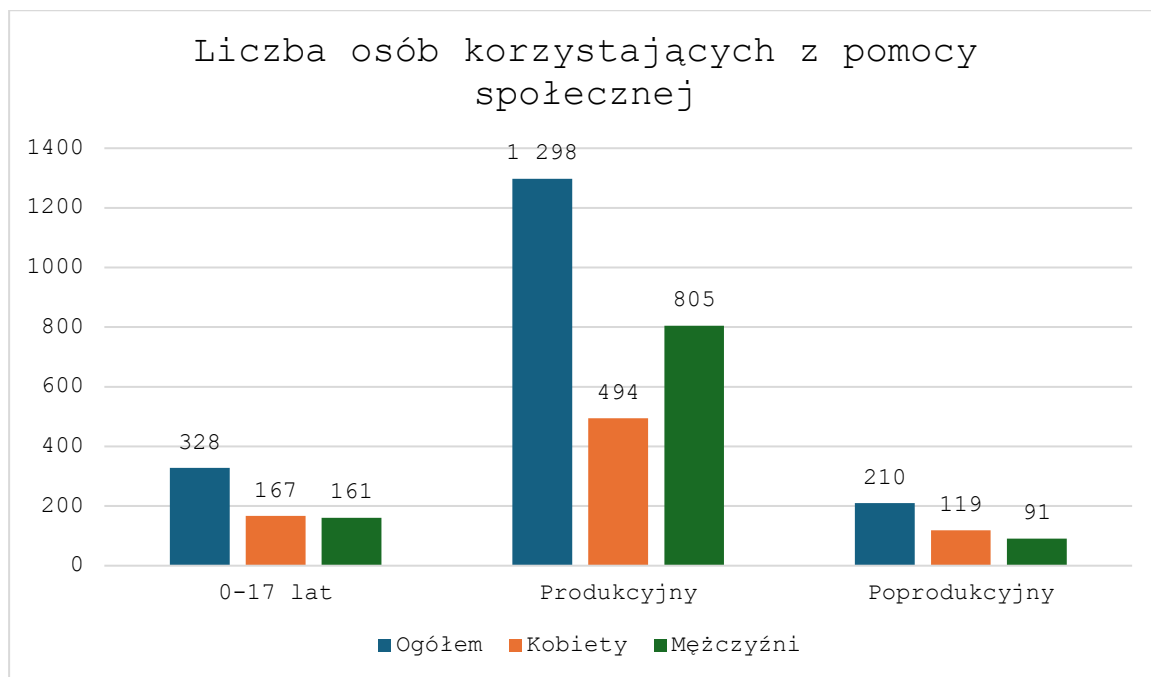
Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji w powiecie hajnowskim w 2024 roku wynosiła 12, co jest znacznie mniej niż średnia wojewódzka (2020 osób). W latach 2018-2024 w powiecie odnotowano wzrost liczby świadczeniobiorców z 1 do 12. Trend ten był odwrotny od sytuacji w całym województwie, gdzie odnotowano spadek o ok 50% osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji.

Rok	Powiat	Województwo (średnia)
2018	1	3 040
2019	1	2 845
2020	2	2 604
2021	2	2 256
2022	5	2 187
2023	7	2 183
2024	12	2 020

Tabela 8 Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji (2018-2024)

Grupa	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
0-17 lat	328	167	161
Produkcyjny	1 298	494	805
Poprodukcyjny	210	119	91

Tabela 9 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć (wg liczby wypłaconych świadczeń)

Wykres 2 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej

Wskaźnik deprivacji lokalnej

Wskaźnik ten w powiecie hajnowskim utrzymuje się w ostatnich pięciu latach na podobnym poziomie pomiędzy 6 a 5% z tendencją spadkową.

Rok	Wskaźnik deprivacji lokalnej
2020	6,09%
2021	5,33%
2022	5,40%
2023	5,73%
2024	5,13%

Tabela 10 Tabela: Wskaźnik deprivacji lokalnej (2020-2024)

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2018	1	12
2019	1	12
2020	2	2
2021	2	4
2023	161	233
2024	201	258
Prognoza 2025	205	265

Tabela 11 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

W tym osoby długotrwale korzystające (prognoza na 2025) to ogółem: 133 osoby, w tym 84 kobiety.

Indywidualne programy integracji cudzoziemców

W 2024 roku w powiecie hajnowskim 11 osób korzystało z indywidualnego programu integracji cudzoziemców, co stanowi znaczny wzrost w porównaniu do lat poprzednich.

Rok	Podlaskie	Powiat hajnowski
2018	9	1
2019	1	1
2020	0	0
2021	0	0
2022	19	1
2023	39	3
2024	26	11

Tabela 12 Liczba osób korzystających z indywidualnego programu integracji cudzoziemców (2018-2024)

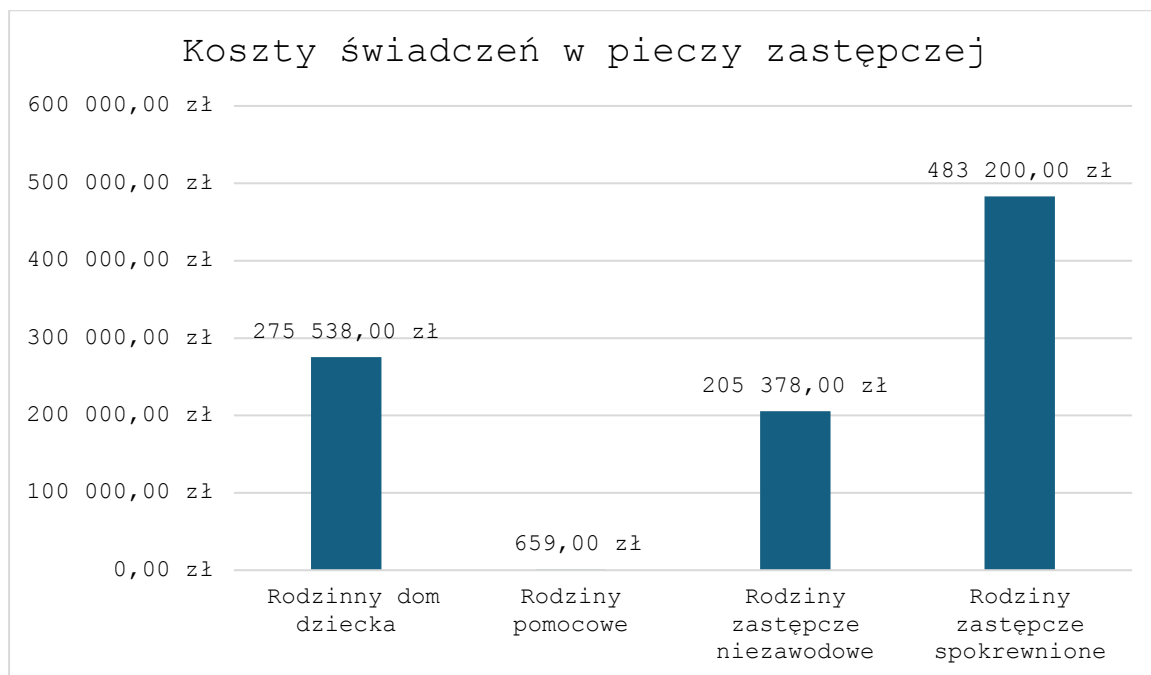
Pieczy zastępcza

W 2024 roku w powiecie hajnowskim w 53 formach rodzinnej pieczy zastępczej umieszczonych było **98 dzieci**. Funkcjonowały 3 koordynatorów pieczy zastępczej i 1 rodzina pomocowa. 8 pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej zdecydowało o opuszczeniu placówki i zostało objętych indywidualnym programem usamodzielnienia.

Forma pieczy	Liczba dzieci
Rodzinne domy dziecka	23
Rodziny spokrewnione	46
Rodziny zastępcze niezawodowe	11
Rodziny zastępcze zawodowe - ogółem	3
Rodziny zastępcze zawodowe - w tym pogotowie rodzinne	0
Rodziny zastępcze zawodowe - w tym specjalistyczne	0

Tabela 13 Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej (stan na 2024)

Na dzień 31 grudnia 2024 r. w 46 formach rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 83 wychowanków. Liczba rodzinnych form pieczy zastępczej wzrosła o 5 w 2024 r. w porównaniu do roku ubiegłego. Pieczę zastępczą najczęściej stanowią dziadkowie, głównie osoby samotne w wieku 61-70 lat.

Wykres 3 Koszty świadczeń w pieczy zastępczej w 2024 r. Dane własne.

Wydatki na świadczenia dla usamodzielnianych wychowanków z rodzinnej pieczy zastępczej w 2024 r. wyniosły 115 086 zł.

Grupa	Liczba osób
Odływ z instytucjonalnej pieczy zastępczej	3
Odływ z rodzin zastępczych niezawodowych	2
Odływ z rodzin zastępczych spokrewnionych	3
Odływ z rodzin zastępczych zawodowych	0
Odływ z rodzinnych domów dziecka	0

Tabela 14 Liczba osób usamodzielnianych (powyżej 18 r.ż.) w 2024 r.

Rodzaj usamodzielnienia	Rodzinny dom dziecka	Rodziny zastępcze niezawodowe	Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze zawodowe
Pomoc dla osoby usamodzielnianej na kontynuowanie nauki	0,00 zł	14 299,00 zł	63 617,00 zł	8 718,00 zł
Pomoc dla osoby usamodzielnianej na usamodzielnienie	0,00 zł	0,00 zł	28 452,00 zł	0,00 zł
Pomoc dla osoby usamodzielnianej na zagospodarowanie	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł

Tabela 15 Tabela: Kwota świadczeń na usamodzielnienie w 2024 r.

W 2024 r. pomoc na usamodzielnienie udzielono 15 osobom z rodzinnej pieczy zastępczej, w tym 11 osobom na kontynuowanie nauki, 3 osobom jednorazową pomoc pieniężną na usamodzielnienie, a 2 osobom (pochodzącym z powiatu suwalskiego i łęczyńskiego) pomoc rzeczową na zagospodarowanie. Udzielono również pomocy 4 osobom z instytucjonalnej pieczy zastępczej (3 osoby z Domu Dziecka w Białowieży i 1 z placówki resocjalizacyjnej), w tym 5 osobom na kontynuowanie nauki, 1 osobie pomoc finansową z tytułu usamodzielnienia, a 2 osobom pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej.

Programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową: W 2024 roku liczba osób korzystających z usług programu korekcyjno-edukacyjnego wyniosła 13, z prognozą na 15 osób w 2025 roku.

Wyszczególnienie	Rok 2023	Rok oceny 2024	Prognoza 2025
Liczba osób korzystających z usług	6	13	15

Tabela 16 Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową

Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

W powiecie hajnowskim na dzień 31 grudnia 2024 r. funkcjonariusze KPP w Hajnówce wydali 56 nakazów natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia w 2021 roku.

W 2024 r. Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce przesłała 5 zapytań o udzielaną pomoc osobom znajdującym się w zainteresowaniu działań Policji. Pracownik socjalny PCPR w Hajnówce udzielił 55 świadczeń w formie pracy socjalnej, w tym z zakresu przemocy domowej.

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	Razem
Liczba osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	4	4	17	25
Liczba osób, które ukończyły program	2	4	14	20

Tabela 17 Liczba osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych

1.5. Zasoby Instytucjonalne Pomocy i Wsparcia

Pomoc społeczna w powiecie hajnowskim to nie tylko wsparcie finansowe, ale także pomoc instytucjonalna świadczona przez placówki finansowane z budżetu powiatu. W powiecie hajnowskim działalność prowadzą następujące instytucje:

- Dom Pomocy Społecznej "ROKITNIK" w Białowieży.
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Hajnówce.
- Dwa mieszkania treningowe prowadzone przez PCPR w Hajnówce.
- Trzy mieszkania wspierane prowadzone przez SOSW.
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR).
- Zakład Aktywności Zawodowej „Hajnówka”.

Jednostka	Podmiot prowadzący - Powiat - liczba jednostek
Domy Pomocy Społecznej	1
Mieszkania Treningowe i Wspomagane	5
Ośrodki Wsparcia Ogółem (ŚDS)	1
Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie	1

Tabela 18 Liczba jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej prowadzonych przez Powiat (stan na 2024).

Jednostka	Liczba miejsc	Liczba osób korzystających
Domy Pomocy Społecznej	73	84
Mieszkania Treningowe i Wspomagane	10	3
Ośrodki Wsparcia Ogółem (ŚDS)	55	71

Tabela 19 Liczba miejsc i osób korzystających w jednostkach organizacyjnych pomocy i integracji społecznej (stan na 2024).

W 2024 roku w Domu Pomocy Społecznej "Rokitnik" w Białowieży było 73 miejsca, z których korzystały 84 osoby.

Na koniec 2024 r. na liście oczekujących na miejsce w DPS były 2 osoby. Środowiskowy Dom Samopomocy w Hajnówce posiadał 55 miejsc, z których korzystało 71 osób w 2024 r..

Mieszkania treningowe i wspomagane oferowały 10 miejsc, z których korzystały 3 osoby w 2024 r..

Wskaźnik nasycenia usługami w DPS ogółem w 2024 roku wynosił **85,71%**. Dla osób w podeszłym wieku wskaźnik ten wyniósł 84,62%.

Grupa osób	2021	2022	2023	2024
Ogółem	100,00	100,00	65,22	85,71
Osoby w podeszłym wieku	100,00	100,00	65,22	84,62

Tabela 20 Wskaźnik nasycenia usługami w DPS-ach (%)

Brak specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w powiecie hajnowskim, jednak mieszkańcy mogą korzystać z dwóch takich ośrodków w województwie podlaskim.

Na terenie powiatu hajnowskiego działa również jeden Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ), prowadzony przez Parafię Prawosławną Świętej Trójcy w Hajnówce. Uczęszcza do niego 35 osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Warsztat skierowany jest do osób powyżej 18 roku życia, które posiadają aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (umiarkowanym lub znacznym) i z odpowiednimi wskazaniem do terapii zajęciowej.

Działania w Warsztacie prowadzone są poprzez:

- zajęcia w pracowniach,
- uczestnictwo w rehabilitacji i rekreacji,
- udział w zajęciach dodatkowych,
- uczestnictwo w życiu kulturalnym i społecznym,
- aktywizację zawodową

Zakład Aktywności Zawodowej wspiera osoby z niepełnosprawnościami w stopniu umiarkowanym i znacznym w aktywizacji zawodowej oraz przygotowuje je do wejścia na otwarty rynek pracy.

Obszary działania ZAZ w Hajnówce obejmują:

- pracę przy pakowaniu ziół i herbat sypkich,
- układanie kompozycji ziołowych z suszonych ziół i kwiatów,
- napełnianie i składanie młynków z przyprawami (ważenie),
- wytwarzanie obrazów, ozdabianie przedmiotów codziennego użytku, kartek okolicznościowych,
- wytwarzanie z gliny i masy samoutwardzalnej ozdób świątecznych i okolicznościowych

Zakład Aktywności Zawodowej w Hajnówce liczy 28 osób, w tym 21 osób z niepełnosprawnością (znaczną i umiarkowaną stopień niepełnosprawności). Uczestnicy ZAZ mają zapewnioną

kompletną opiekę medyczną, szerokie wsparcie rehabilitacyjne (fizjoterapeuta, psycholog, doradca zawodowy), a także mogą liczyć na dobre warunki pracy w wygodnym lokalu.

1.6. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Hajnówce funkcjonuje przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce. W skład powołanego Zarządzeniem Starosty Hajnowskiego Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Hajnówce wchodzi:

- 7 lekarzy (2 internistów, 2 rehabilitant, 1 psychiatr, 1 pediatr, 1 specjalista medycyny pracy);
- 9 specjalistów (3 pracowników socjalnych, 3 doradców zawodowych, 3 pedagog, 1 psycholog,).

Funkcja Przewodniczącego Zespołu powierzona jest dyrektorowi Powiatowego Centrum, jako dodatkowa czynność służbowa.

W 2024 r. liczba osób orzekanych wzrosła o 394 tj. o 26% w stosunku do liczby osób orzeczonych w 2023 r. Wzrost liczby osób orzekanych spowodowany jest pierwszorazowymi wnioskami osób chcących planujących ubiegać się o świadczenie wspierające.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Hajnówce w roku sprawozdawczym wydał 428 legitymacji osobom z niepełnosprawnością oraz 621 kart parkingowych. Zadania Zespołu były finansowane przez Wojewodę Podlaskiego, natomiast koszt utrzymania pomieszczeń, mediów finansowane były ze środków własnych powiatu.

Od stycznia 2024 r. Powiatowy Zespół na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym wydaje, przyjmuje i przesyła do Wojewódzkiego Zespołu wnioski osób ubiegających się o wydanie decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia. Ustawa określa warunki nabywania prawa do świadczenia kierowanego do osób niepełnosprawnych mających potrzeby wsparcia. W roku 2024 Zespół wydał ponad 1500 kompletnych druków (wniosek i kwestionariusz samooceny). Przyjął do przesłania 871 wypełnionych dokumentów i przekazał do Wojewódzkiego Zespołu w Białymstoku.

1.7. Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej

Na dzień 31 grudnia 2024 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) zatrudniało na umowę o pracę **33 osoby**, w tym 4 osoby na pracach interwencyjnych. Trzynastu osób było zatrudnionych w Domu Dziecka im. Haliny Kopalińskiej w Białowieży. Struktura zatrudnienia w PCPR:

- Kadra kierownicza: **2 osoby**.
- Pracownicy socjalni: **2 osoby**.
- Pozostali pracownicy: **29 osób**.

Spośród zatrudnionych, 25 osób posiada wykształcenie wyższe, a 8 osób średnie. Dyrektor PCPR posiada specjalizację I i II stopnia w zawodzie pracownik socjalny.

W ramach umów cywilnoprawnych w 2024 roku usługi wykonywało 45 osób:

- Prawnik.
- 3 informatyków.
- Inspektor danych osobowych.
- Osoba prowadząca strony internetowe.
- Lekarze (6) i specjaliści pozamedyczni orzekający w Zespole ds. Orzekania o Niepełnosprawności (8).
- Psycholog (2).
- 2 osoby prowadzące rodzinne domy dziecka.
- 2 osoby prowadzące programy korekcyjno-edukacyjne.
- 19 asystentów osób z niepełnosprawnością.
- Osoba sprzątająca lokal PCPR i pracownik gospodarczy.

Dodatkowo, PCPR korzystało ze wsparcia stażystów finansowanych przez Urząd Pracy w Hajnówce.

Zatrudnieni	2021	2022	2023	2024
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	80	75	75	73
Kierownicy, dyrektorzy, zastępcy	4	5	4	3

Tabela 21 Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – osoby zatrudnione (2021-2024). Dane własne.

Zatrudnienie pomocnicze (w roku oceny 2024):

- Liczba wolontariuszy: 0 osób.
- Zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne): 4 osoby.
- Staże: 5 osób.

1.8. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej

Całkowity budżet na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego w 2024 roku wyniósł 15 991 207 zł, z czego 5 726 091 zł przypadało na budżet PCPR.

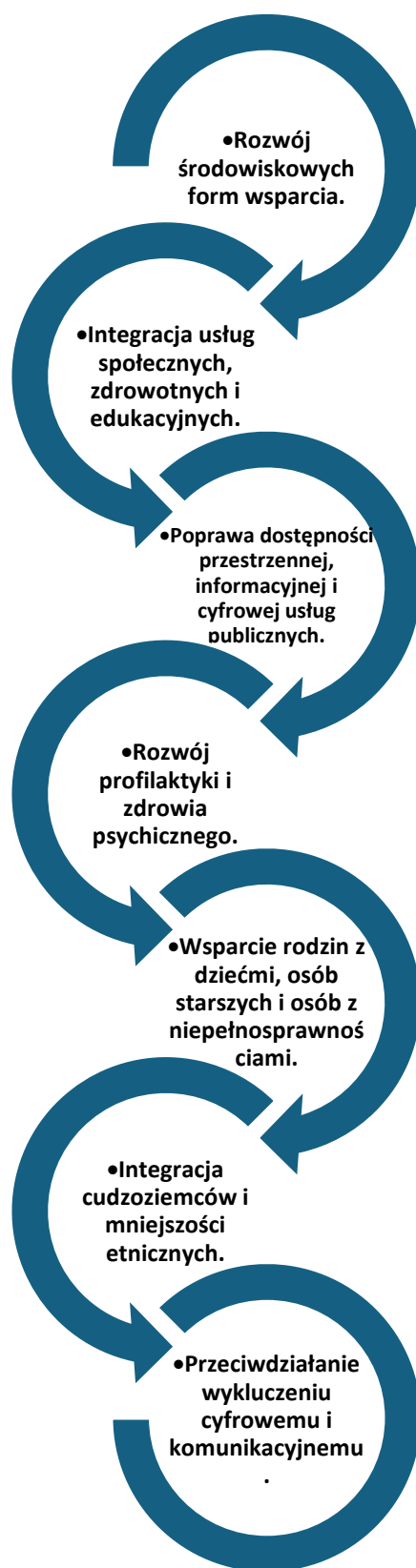
Wyszczególnienie	Rok 2023	Rok 2024	Prognoza 2025
OGÓŁEM (działy)	13 619 125	15 991 207	17 245 117
W tym: w budżecie PCPR	4 744 970	5 726 091	6 065 114
85202 - Domy pomocy społecznej	4 878 535	5 156 130	5 483 075
85203 - Ośrodki Wsparcia	1 553 750	2 074 722	2 732 079
85205 - Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	5 400	10 840	22 000
85218 - Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie	872 417	1 115 249	1 235 872
85220 - Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	10 603	11 700	13 500
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	20 532	71 324	20 302
85321 - Zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności	619 809	635 682	561 432
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	2 104 040	2 769 715	2 714 849
85510 - Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	1 578 140	1 973 461	2 134 465

Tabela 22 Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (w złotych). Dane własne.

W 2024 roku ogólna kwota dofinansowania na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych wyniosła 2 621 225 zł. W ramach PFRON wydatkowano 2 769 715 zł. Na program „Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością” wydatkowano 234 770 zł. Ogólna kwota wydatkowanych środków PFRON w 2024 r. wyniosła 2 460 233 zł.

Inne rodzaje pomocy i świadczeń: Powiat hajnowski nie realizuje zadań takich jak świadczenia wychowawcze, zasiłki rodzinne, dodatki do zasiłków rodzinnych, jednorazowe dodatki z tytułu urodzenia dziecka, zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka czy osoby powyżej 16 lat, zasiłek pielęgnacyjny dla osób po 75 roku życia, specjalne zasiłki opiekuńcze, zasiłki dla opiekuna oraz świadczenia alimentacyjne.

Podsumowanie potrzeb i wyzwań:

Wykres 4 Podsumowanie potrzeb i wyzwań w obszarze społecznym Powiat Hajnowski

2. Analiza wyników Ankiety do diagnozy społecznej Powiatu Hajnowskiego

2.1. Charakterystyka demograficzna respondentów

Diagnozę przeprowadzono na podstawie 430 odpowiedzi. Poniższe dane charakteryzują strukturę badanej próby, która jest istotna dla kontekstu wyrażonych opinii (N=420 dla Płci i Wiek; N=430 dla Wykształcenia).

2.1.1. Płeć respondentów

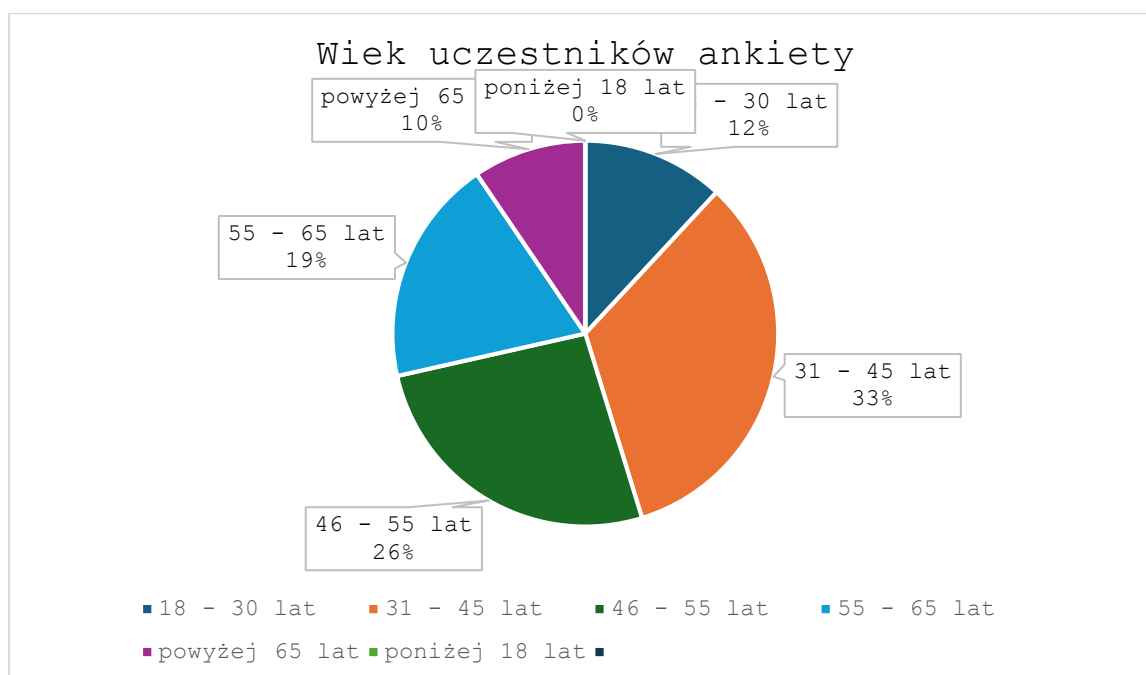
Kategoria	Liczba Odpowiedzi	Udział procentowy
Kobieta	301	71.4%
Mężczyzna	109	26.2%
Inna/Nie chcę podawać	10	2.4%

Tabela 23 Płeć respondentów Ankieta do diagnozy społecznej

Struktura próby jest zdominowana przez kobiety, które stanowiły **71,4%** ogółu respondentów. Ta dominacja może sugerować, że zgłaszane problemy i potrzeby społeczne są silnie przefiltrowane przez perspektywę kobiet, co ma znaczenie przy planowaniu działań ukierunkowanych na opiekę społeczną, zdrowie psychiczne i rodzinę, gdzie kobiety często pełnią główne role opiekuńcze.

2.1.2. Wiek respondentów

Kategoria wiekowa	Udział procentowy
18 - 30 lat	11.9%
31 - 45 lat	33.3%
46 - 55 lat	26.2%
55 - 65 lat	19.0%
powyżej 65 lat	9.5%
poniżej 18 lat	0.0%

Wykres 5 Wiek respondentów - Ankieta do diagnozy społecznej

Największy udział w badaniu miały osoby w wieku aktywnym zawodowo (31-45 lat), stanowiące 33,00% próby. Mieszkańcy powyżej 46. roku życia stanowili łącznie 54,70%. Oznacza to, że opinie te w dużej mierze odzwierciedlają perspektywy i obawy grupy produkcyjnej i poprodukcyjnej, co jest kluczowe w kontekście problemów z rynkiem pracy, bezrobociem strukturalnym oraz starzeniem się społeczeństwa.

2.1.3. Wykształcenie respondentów

Kategoria Wykształcenia	Udział procentowy
Podstawowe / gimnazjalne	2.3%
Zasadnicze zawodowe	0.0%
Średnie / policealne	67.4%
Wyższe	30.2%

Próba charakteryzuje się wysokim poziomem wykształcenia, z przewagą osób ze wykształceniem średnim/policealnym (67,40%) i wyższym (30,20%). Jest to istotne, ponieważ choć respondenci są dobrze wykształceni, to jednocześnie wskazują na brak perspektyw na rozwój i brak miejsc pracy, jako główne bariery, co potwierdza diagnozę o migracji wykształconej kadry oraz problemie braku zróżnicowanej oferty rynku pracy w powiecie.

2.2. Atuty i ograniczenia rozwojowe powiatu (analiza jakościowa)

Poniższa sekcja przedstawia jakościowe opinie mieszkańców na temat atutów i barier rozwojowych Powiatu Hajnowskiego.

2.2.1. Atuty Powiatu Hajnowskiego

Ankietowani najczęściej wymieniali atuty koncentrujące się wokół zasobów naturalnych i kulturowych:

1. Przyroda / Natura / Puszcza Białowieska: Jest to zdecydowanie dominujący atut, często opisywany, jako "dziewicza przyroda" i "czyste środowisko".
2. Wielokulturowość: Bogactwo kulturowe jest postrzegane, jako ważny zasób.
3. Lokalizacja: Położenie przy Puszczy Białowieskiej.

Wnioski dla Strategii

Atuty te potwierdzają kluczowe obszary strategiczne dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, (który opiera się na unikalnych wartościach przyrodniczych i kulturowych), zwłaszcza planowany **Cel Strategiczny 2** (Integracja) i **Cel Strategiczny 5** (Współpraca i koordynacja polityki społecznej) oraz Cele Strategiczne Ponadlokalnej Strategii Rozwoju, zwłaszcza **Cel Strategiczny I** (Obszar inteligentny, zasilany naturą) oraz **Cel Strategiczny IV** (Dziedzictwo, Turystyka i Czas Wolny).

2.2.2. Ograniczenia możliwości rozwojowych

Najczęściej wymieniane bariery wskazują na problemy strukturalne, gospodarcze i społeczne:

1. Brak miejsc pracy / Brak perspektyw na rozwój: To kluczowy problem, który pokrywa się z diagnozą o dominacji branż o niskiej wartości dodanej i odpływie młodych.
2. Postawy społeczne: Wskazano na "Nastawienie mieszkańców, którzy skupiają się tylko na niedostatkach, marazm społeczny".
3. Infrastruktura/Transport: Ograniczony transport ze wsi.
4. Inne: Działania ekologów, ograniczony dostęp do usług publicznych, zmniejszająca się liczba mieszkańców (depopulacja).

Wnioski dla Strategii

Identyfikacja tych ograniczeń wspiera planowany Cel Strategiczny 2 (Integracja społeczna i zawodowa), wymagając działań na rzecz tworzenia zróżnicowanej oferty rynku pracy, rozwoju ekonomii społecznej. Ponadto, problem rozproszonej sieci osadniczej i wykluczenia komunikacyjnego (utrudniającego dostęp do usług) jest silnie zdiagnozowany i wymaga rozwoju środowiskowych form wsparcia.

2.3. Analiza działań dla grup wrażliwych (Analiza ilościowa)

2.3.1. Grupy wymagające wsparcia

Grupa społeczna wymagająca wsparcia	Liczba odpowiedzi N-430	Udział procentowy
Osoby starsze i samotne	311	72,33

Osoby z niepełnosprawnościami	169	39,30
Rodziny i osoby o niskich dochodach	151	35,12
Osoby długotrwale bezrobotne	71	16,51
Kobiety mające trudności z powrotem na rynek pracy	59	13,72
Dzieci i młodzież z problemami	168	39,07
Rodziny zmagające się z problemami opiekuńczo wychowawczymi	79	18,37
Rodziny dotknięte problemem uzależnień lub przemocy	170	39,53
Osoby zamieszkałe najdalej od większych miejscowości	10	2,33

Tabela 24 Grupa społeczna wymagająca wsparcia - Ankieta do diagnozy społecznej

Wykres 6 Grupy społeczne wymagające wsparcia - Ankieta do diagnozy społecznej

Kluczowe wnioski z analizy:

1. Dominacja grupy Seniorów: Zdecydowanie największy odsetek respondentów (311 odpowiedzi, 72,33%) wskazał na osoby starsze i samotne, jako grupę najbardziej wymagającą wsparcia. Ta dominacja uzasadnia Cel Strategiczny 3 Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS): Wsparcie osób starszych w ich środowisku.

2. Grupy wymagające natychmiastowej uwagi (ok. 39%): Drugi, co do wielkości zbiór problemów koncentruje się wokół trzech grup, których udziały procentowe są bardzo zbliżone i wynoszą około 39%:
 - Rodziny dotknięte problemem uzależnień lub przemocy (39,53%).
 - Osoby z niepełnosprawnościami (39,30%).
 - Dzieci i młodzież z problemami (39,07%).
3. Wsparcie osób o niskich dochodach i rodzinne: Rodziny i osoby o niskich dochodach stanowią również znaczącą grupę, wskazaną przez 35,12% respondentów. Rodziny zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi uzyskały 18,37% wskazań.
4. Aktywizacja zawodowa: Osoby długotrwale bezrobotne (16,51%) oraz kobiety mające trudności z powrotem na rynek pracy (13,72%) uzyskały mniejszą liczbę wskazań w porównaniu do seniorów czy osób z niepełnosprawnościami.

Podsumowując, dane ilościowe jasno wskazują, że potrzeba wsparcia dla osób starszych i samotnych jest postrzegana, jako najpilniejsza w powiecie. Jednocześnie, kluczowe są także działania skierowane do rodzin (uzależnienia/przemoc) oraz osób z niepełnosprawnościami i dzieci/młodzieży.

2.4. Problemy społeczne grupy seniorów i działania podejmowane na rzecz poprawy ich sytuacji

W opinii badanych w zakresie działań, które należałoby podjąć, aby poprawić sytuację seniorów. W ankiecie można było udzielić więcej niż 1 odpowiedź.

Działanie	Liczba odpowiedzi N=430	Udział procentowy
Rozwój usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania	320	74,42
Tworzenie dziennych domów pomocy i Klubów Seniora	158	36,74
Wprowadzenie transportu „na żądanie” – door to door	278	64,65
Organizowanie spotkań i zajęć integracyjnych	121	28,14
Rozwój Teleopieki – np. „opaska życia”	49	11,40
Wprowadzenie opieki wytchnieniowej dla opiekunów osób starszych	180	41,86
Inne: Tanie DPS, autobusy (transport), opieka wytchnieniowa dla opiekunów	3	0,70

Tabela 25 Działania podejmowane dla grupy społecznej seniorów - Ankieta do diagnozy społecznej

Działaniem uznanym za najbardziej priorytetowe dla seniorów jest potrzeba rozwoju usług opiekuńczych (wynik: 74,42%) oraz Wprowadzenie transportu na żądanie (wykluczenie komunikacyjne i ograniczenia w mobilności). Wyniki te odzwierciedlają zdiagnozowaną problematykę ograniczenia mobilności i wykluczenie komunikacyjne tej grupy społecznej oraz niewystarczającą liczbę usług opiekuńczych, zwłaszcza na terenach wiejskich. Ważnym elementem wskazanym w ankietach była również kwestia wsparcia opiekunów osób starszych (opieki wytchnieniowej).

Wnioski umożliwiające określenie celów i działań w Strategii – Wyniki ankiety w pełni uzasadniają CEL STRATEGICZNY 3: Wsparcie osób starszych w ich środowisku.

Cel SRPS	Działanie SRPS wynikające z ankiety
Cel 3: Wsparcie Seniorów	Rozwój dziennych form wsparcia: Tworzenie i wspieranie Dziennego Domu Pomocy, Klubów Seniora i Domów Senior+.
Cel 3: Wsparcie Seniorów	Rozwój transportu na żądanie. Transport door to door.
Cel 3: Wsparcie Seniorów	Rozwój usług opiekuńczych i sąsiedzkich: Utworzenie powiatowych i gminnych usług opiekuńczych w modelu usług sąsiedzkich i opieki domowej oraz wprowadzenie opieki wytchnieniowej.

Tabela 26 Uzasadnienie celów i działań Strategii - grupa społeczna seniorzy

2.5. Problemy społeczne osób z niepełnosprawnościami i podejmowane działania

Na pytanie: „Z jakimi problemami najczęściej spotykają się osoby z niepełnosprawnościami w powiecie? (Max 3 odpowiedzi) respondenci odpowiedzieli w następujący sposób.

Problem	Liczba odpowiedzi N=430	Udział Procentowy
Bariery architektoniczne w budynkach	179	41,63
Brak odpowiednich ofert pracy	211	49,07
Utrudniony dostęp do rehabilitacji	230	53,49
Utrudniony dostęp do usług asystenta osób z niepełnosprawnością	101	23,49
Izolacja społeczna	208	48,37
Problemy z transportem	212	49,30

Tabela 27 Problemy społeczne osób z niepełnosprawnościami - Ankieta do diagnozy społecznej

Najczęściej wskazywanym problemem są Brak dostępu do rehabilitacji oraz Brak odpowiednich ofert pracy, co sugeruje niedobór adekwatnych form wsparcia, aktywizacji zawodowej lub integracji. Problemy te są uzupełnione przez bariery architektoniczne utrudniające możliwość samodzielnej aktywności w wielu obszarach. Diagnoza potwierdza niską dostępność usług dla osób z niepełnosprawnościami z powodu powszechnych ograniczeń architektonicznych, transportowych i braku lokalnych centrów aktywizacji.

Wnioski umożliwiające określenie celów i działań w Strategii: Wyniki uzasadniają wzmocnienie CELU STRATEGICZNEGO 2: Integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem.

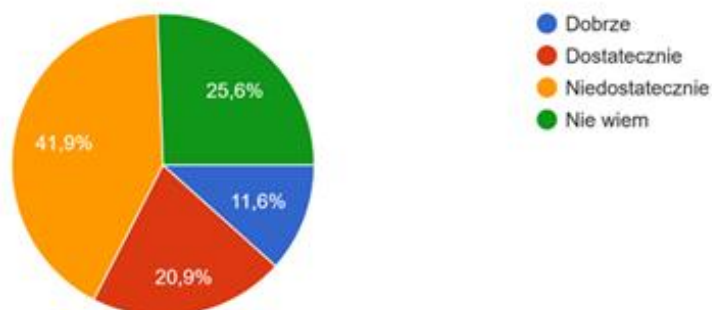
Cel SRPS	Działanie SRPS wynikające z ankiety
Cel 2: Integracja/aktywizacja	Lepszy dostęp do usług dla osób z niepełnosprawnościami oraz tworzenie lokalnych centrów aktywizacji.
Nowy Obszar: Dostępność usług	Dążenie do likwidacji barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej oraz usuwanie barier transportowych.

Tabela 28 Uzasadnienie celów i działań Strategii - grupa społeczna osoby z niepełnosprawnościami

2.6. Problemy społeczne osób z niepełnosprawnościami i działania podejmowane na rzecz poprawy sytuacji osób bezrobotnych

Na pytanie jak mieszkańcy powiatu oceniają działania podejmowane w celu przeciwdziałania bezrobociu większość odpowiadających udzieliła negatywnej odpowiedzi wskazując, iż działania te są niedostateczne. Ponad 1/3 oceniła je, jako dobre i dostateczne, a ponad 1/4 nie była w stanie udzielić informacji wskazując na odpowiedź Nie wiem. W połączeniu z odpowiedziami na pytanie o potencjalne podejmowane działania problem zatrudnienia jest wymagałby podjęcia bardziej zdecydowanych działań aktywizacyjnych.

Jak ocenia Pan/Pani działania podejmowane w powiecie w celu przeciwdziałania bezrobociu?

Wykres 7 Ocena działań w powiecie podejmowanych w zakresie przeciwdziałania bezrobociu

Na pytanie, jakie działania należałoby podjąć, aby poprawić sytuację osób bezrobotnych? Respondenci wskazali:

Działanie	Liczba Odpowiedzi N=430	Udział procentowy
Tworzenie nowych miejsc pracy	399	92,79
Zwiększenie liczby staży, szkoleń	189	43,95
Wspieranie zakładania własnej działalności gospodarczej	171	39,77
Lepsze dopasowanie ofert pracy	148	34,42
Rozwój ekonomii społecznej	139	32,33

Tabela 29 Działania podejmowane wobec grupy osób bezrobotnych - Ankieta do diagnozy społecznej

Zdecydowanie najważniejszym działaniem, wskazanym przez ponad 90% respondentów, było Tworzenie nowych miejsc pracy. Pozostałe odpowiedzi, takie jak zwiększenie liczby staży oraz wspieranie samozatrudnienia, skupiają się na aktywizacji zawodowej i rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

Wnioski umożliwiające określenie celów i działań w Strategii: Wyniki bezpośrednio wskazują na priorytet Celu Strategicznego 2: Integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem.

Cel SRPS	Działanie SRPS wynikające z ankiety
Cel 2: Integracja/Aktywizacja	Wspieranie zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej. Stworzenie Centrów Integracji Społecznej (CIS) lub Podmiotów Ekonomii Społecznej (PES).
Cel 2: Integracja/Aktywizacja	Wdrażanie instrumentów aktywnej integracji, w tym indywidualne ścieżki aktywizacji i kontrakty socjalne (współpraca OPS/PCPR z PUP).

Tabela 30 Uzasadnienie celów i działań Strategii - grupa społeczna osoby bezrobotne

2.7. Dostępność wsparcia psychologicznego i główne wyzwania

2.7.1. Ocena dostępności wsparcia psychologicznego

Mimo braku ustrukturyzowanych danych ilościowych, otwarte komentarze respondentów badania wyraźnie wskazują na krytyczny stan dostępności do usług zdrowia psychicznego:

- Kluczowy problem: Niedobór specjalistów i długi czas oczekiwania.

- Wymieniono potrzebę Dostępu do specjalistów.
- Postulowano Krótszy termin w oczekiwaniu na wizytę u specjalisty.
- Zgłaszano potrzebę zwiększenia ilości psychologów - skrócenie czasu oczekiwania na terapię.
- Wyzwania systemowe: przełamanie barier mentalnych i wstydu w proszeniu o pomoc.
- Rekomendowane działania: Utworzenie Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci, bezpłatne porady i konsultacje, całodobowa linia dla osób potrzebujących.

Wnioski umożliwiające określenie celów i działań w Planie SRPS: Wyzwania te uzasadniają Cel Strategiczny 4: Wzmacnianie zdrowia psychicznego i profilaktyka uzależnień.

Cel SRPS	Działanie SRPS wynikające z ankiety
Cel 4: Zdrowie Psychiczne	Rozwój lokalnych centrów zdrowia psychicznego, w tym współpraca z NFZ nad utworzeniem środowiskowych form opieki psychicznej.
Cel 4: Zdrowie Psychiczne	Wzmocnienie kadr świadczących pomoc psychologiczną i terapeutyczną w instytucjach powiatowych (szkoły, PCPR/OPS).
Cel 4: Zdrowie Psychiczne	Poprawa dostępności: Poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań, takich jak teleporadnictwo i mobilne punkty konsultacyjne, (co mogłoby zaspokoić potrzebę "całodobowej linii").

Tabela 31 Uzasadnienie celów i działań Strategii - dostępność wsparcia psychologicznego

2.8. Podsumowanie ankiety

Ankieta dostarcza spójnych i wyraźnych informacji, które silnie korelują z ustaleniami z pełnej Diagnozy Społecznej Powiatu Hajnowskiego.

2.8.1. Kluczowe ustalenia ankiety

1. Seniorzy wymagają intensywnej aktywizacji oraz rozwoju usług opiekuńczych, co potwierdza problem izolacji społecznej i rosnące zapotrzebowanie na formy środowiskowe (dienne domy pomocy, usługi sąsiedzkie).
2. Wysoki wskaźnik odpowiedzi w zakresie braku miejsc pracy (ponad 90% udzielonych odpowiedzi) jest postrzegany, jako bariera rozwojowa, obok ogólnego braku perspektyw rozwojowych powiatu. Wskazuje to na konieczność walki z bezrobociem strukturalnym i niską aktywnością zawodową.
3. Bariery dla osób z niepełnosprawnościami leżą głównie w braku adekwatnych ofert pracy dla OzN czy barierach architektonicznych, co wymaga ukierunkowania działań na aktywizację i zwiększanie dostępności w przestrzeni publicznej i urzędach.

4. W obszarze zdrowia psychicznego dominuje pilna potrzeba zwiększenia dostępu do specjalistów i skrócenia czasu oczekiwania.

Ankieta potwierdza, że pomimo unikalnych atutów związanych z Puszcą Białowieską i wielokulturowością, mieszkańcy koncentrują się na fundamentalnych brakach w sferze socjalnej i gospodarczej, które hamują rozwój i skłaniają do migracji wykwalifikowanej kadry.

2.8.2. Wnioski dla określenia celów i działań w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Hajnowskiego

Wnioski z analizy wyników ankiety są zbieżne z głównymi wyzwaniami zidentyfikowanymi w Diagnozie Społecznej Powiatu i stanowią podstawę do konkretyzacji działań w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS) dla Powiatu Hajnowskiego.

Cel SRPS 1: Wspieranie rodzin i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Kierunek działania	Uzasadnienie z ankiety	Działania operacyjne (przykłady z SRPS)
A. Rozwój wsparcia wczesnego	Diagnoza wskazuje na potrzebę wczesnego wsparcia psychologicznego i terapeutycznego dla dzieci i rodzin.	Utworzenie i rozwój punktów poradnictwa rodzinnego, psychologicznego i prawnego w gminach, zwiększając dostępność specjalistów dla wszystkich rodzin.
B. Integracja usług społecznych	Postulowany rozwój usług (seniorzy, ON), a diagnoza wskazuje na brak koordynacji i standaryzacji usług.	Wdrożenie Modelu Koordynatora Usług Społecznych na poziomie gmin i powiatu.

Tabela 32 Uzasadnienie działań Cel 1 SRPS

Cel SRPS 2: Integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem

Kierunek Działania	Uzasadnienie z Ankiety	Działania Operacyjne (przykłady z SRPS)
A. Tworzenie miejsc pracy	Najwyższy priorytet ankiety: Tworzenie nowych miejsc pracy (ponad 90% wskazań).	Wspieranie zatrudnienia socjalnego i ekonomii społecznej (PES), np. przez wsparcie dla spółdzielni socjalnych i fundacji tworzących miejsca pracy.
B. Aktywizacja OzN i bezrobotnych	Wskazanie na Brak odpowiednich ofert dla ON oraz potrzeba staży i szkoleń.	Opracowanie indywidualnych ścieżek aktywizacji i podnoszenie kompetencji cyfrowych w celu zmniejszenia bezrobocia strukturalnego.

C. Likwidacja barier	Wskazanie na Bariery architektoniczne.	Dążenie do likwidacji barier architektonicznych i transportowych w miejscach użyteczności publicznej (Cel operacyjny 2.2 / Obszar Dostępności).
-----------------------------	--	---

Tabela 33 Uzasadnienie działań Cel 2 SRPS

Cel SRPS 3: Wsparcie osób starszych w ich środowisku

Kierunek działania	Uzasadnienie z ankiety	Działania operacyjne (przykłady z SRPS)
A. Rozwój form opiekuńczych	Wysoki popyt na zwiększenie dostępu do opieki i świadczeń opiekuńczych.	Utworzenie gminnych usług opiekuńczych w modelu usług sąsiedzkich i opieki domowej (przejście na model deinstytucjonalizacji).
B. Aktywizacja i integracja	Najwyższy wynik na Więcej zajęć aktywizujących.	Tworzenie Dziennych Domów Pomocy, Klubów Seniora i Domów Senior+ (stwierdzono brak takich placówek).

Tabela 34 Uzasadnienie działań Cel 3 SRPS

Cel SRPS 4: Wzmacnianie zdrowia psychicznego i profilaktyka uzależnień

Kierunek działania	Uzasadnienie z ankiety	Działania operacyjne (przykłady z SRPS)
A. Poprawa dostępności specjalistów	Uwagi dot. braku specjalistów (psychiatra, psycholog dziecięcy) i długiego czasu oczekiwania.	Rozwój lokalnych centrów zdrowia psychicznego (współpraca z NFZ) oraz poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań, takich jak teleporadnictwo.
B. Profilaktyka wczesna i kadry	Wzrost problemów zdrowia psychicznego u dzieci i dorosłych.	Wzmocnienie kadr w PCPR i szkołach o psychologów i terapeutów oraz rozwój wczesnej profilaktyki wśród dzieci i młodzieży.

Tabela 35 Uzasadnienie działań Cel 4 SRPS

3. Uwarunkowania demograficzne i terytorialne wnioski z analizy

- Depopulacja: powiat hajnowski, podobnie jak wiele powiatów przygranicznych wschodniej Polski, doświadcza systematycznego spadku liczby ludności. W latach 2015–2023 liczba mieszkańców zmniejszyła się o ponad 7%, głównie z powodu ujemnego przyrostu naturalnego oraz migracji młodych osób do większych miast.

- Starzenie się społeczeństwa to zauważalny negatywny trend w powiecie. Udział osób w wieku 65+ systematycznie rośnie. W 2023 roku stanowił już ponad 22% mieszkańców powiatu. Prognozy wskazują dalszy wzrost w nadchodzącej dekadzie.
- Rozproszona sieć osadnicza i wykluczenie komunikacyjne. Duża część mieszkańców zamieszkuje tereny wiejskie i peryferyjne, co utrudnia dostęp do usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych dla dużej części osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem komunikacyjnym.

4. Sytuacja społeczno-gospodarcza i rynek pracy wnioski z analizy

- Bezrobocie strukturalne. Choć stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się poniżej średniej krajowej, problemem jest długotrwałe bezrobocie oraz niska aktywność zawodowa osób 50+, kobiet i osób z niepełnosprawnościami.
- Brak zróżnicowanej oferty rynku pracy. Na rynku pracy dominują branże o niskiej wartości dodanej (leśnictwo, drobna produkcja, usługi sezonowe), co utrudnia zatrzymywanie młodych i wykształconych mieszkańców.
- Praca nierejestrowana i migracje zarobkowe (w tym zagraniczne). Wyzwanie, które powodują dodatkową destabilizację lokalnego życia rodzinnego i społecznego.

5. Rodzina i problemy opiekuńczo-wychowawcze wnioski z analizy

- Zubożenie rodzin z dziećmi. To zauważalny trend. W rodzinach wieloosobowych z większą ilością dzieci większa jest podatność na sytuacje kryzysowe związane z bezrobociem jednego z rodziców. Szczególnie dotyczy rodzin wielodzietnych i niepełnych, które mają trudniejszy dostęp do usług wsparcia i transportu.
- Przypadki przemocy domowej. Co prawda dane z Niebieskiej Karty, wskazuje, iż zjawisko przemocy utrzymuje się na stałym poziomie – głównie wobec kobiet i dzieci to wskazania odpowiedzi w ankietach wskazują na większą skalę zjawiska. Co istotne ograniczona skala zgłoszeń może wynikać przesłanek mentalnych.
- Potrzeba wczesnego wsparcia dziecka i rodziny to obszar, w którym szczególnie odczuwalny jest ograniczony dostęp do rozwiniętych systemów profilaktyki, wsparcia psychologicznego i terapeutycznego dla dzieci i rodziców.

6. Osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami wnioski z analizy

- Izolacja społeczna seniorów. Zauważalny jest coraz bardziej zjawisko związane z samotnością mieszkańców starszych, zwłaszcza z terenów wiejskich. Żyją oni samotnie i mają ograniczony dostęp do transportu, usług zdrowotnych, a także aktywności społecznej.
- Niewystarczająca liczba usług opiekuńczych. W związku z sytuacją demograficzną wzrasta zapotrzebowanie na dzienne domy pomocy, usługi sąsiedzkie, opiekę wytchnieniową i teleopiekę.
- Niska dostępność usług dla osób z niepełnosprawnościami. W odpowiedziach dominuje przekonanie, że ograniczenia architektoniczne, transportowe

i informacyjno-komunikacyjne nadal są powszechne. Brakuje również lokalnych centrów aktywizacji czy oferujących kompleksowe wsparcie w zakresie rehabilitacji czy aktywizacji osób z niepełnosprawnościami.

7. Zdrowie psychiczne i uzależnienia wnioski z analizy

- Wzrost problemów zdrowia psychicznego u dzieci, młodzieży i dorosłych – szczególnie po pandemii i w kontekście kryzysów społeczno-ekonomicznych.
- Niedobór lokalnych specjalistów, trend ogólnokrajowy. Szczególnie widoczny w mniejszych ośrodkach miejskich gdzie widać utrudnienia w szybkim dostępie do psychiatry, psychologa dziecięcego, czy terapeutów. Wydłuża to czas reakcji na kryzysy.
- Problemy alkoholowe i niska dostępność terapii. Alkoholizm pozostaje dominującym uzależnieniem. Zauważalny jest brak lokalnych punktów konsultacyjnych i grup wsparcia.

8. Usługi społeczne i ich dostępność wnioski z analizy

- Silne instytucje powiatowe i gminne (PCPR, ZAZ, ŚDS, WTZ), ale wymagające modernizacji i rozwoju usług środowiskowych.
- Brak koordynacji i standaryzacji usług społecznych: usługi często funkcjonują oddzielnie, nie są spójnie planowane ani monitorowane.
- Niedobory kadrowe w instytucjach pomocy społecznej i wśród usługodawców (ograniczony dostęp do opiekunów, terapeutów, asystentów, pracowników socjalnych).

9. Integracja społeczna i migracje wnioski z analizy

- Napływ osób z Ukrainy i Białorusi (w tym także przez granicę w związku z sytuacją polityczną i wojenną) stawia nowe wyzwania integracyjne, językowe i kulturowe.
- Potrzeba wielokulturowości: powiat hajnowski jest regionem zróżnicowanym etnicznie i religijnie, – co stanowi zarówno zasób, jak i wyzwanie w zakresie integracji społecznej i edukacji obywatelskiej.

10. Podsumowanie potrzeb i wyzwań wnioski z analizy

10.1. Analiza SWOT w obszarze rozwoju społecznego – Powiat Hajnowski

Poniższa analiza skupia się na wewnętrznych mocnych i słabych stronach oraz zewnętrznych szansach i zagrożeniach dla rozwoju społecznego powiatu, bazując na danych demograficznych, sytuacji na rynku pracy, infrastrukturze społecznej, zasobach pomocy społecznej i zidentyfikowanych problemach społecznych.

Mocne strony (Strengths) – Wewnętrzne czynniki pozytywne

- 1. Dobrze rozwinięty i stabilny system instytucjonalnej pomocy społecznej:**

- Funkcjonowanie silnych, wyspecjalizowanych instytucji powiatowych i gminnych, takich jak Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR), Dom Pomocy Społecznej "ROKITNIK", Środowiskowy Dom Samopomocy (ŚDS), Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ) oraz Zakład Aktywności Zawodowej (ZAZ). Te placówki zapewniają wsparcie finansowe i instytucjonalne, realizując zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej.
- Relatywnie duża liczba miejsc w placówkach wsparcia, gdzie liczba osób korzystających często przekracza liczbę dostępnych miejsc, co świadczy o dużym zapotrzebowaniu i efektywnym wykorzystaniu zasobów (np. DPS: 73 miejsca / 84 korzystających; ŚDS: 55 miejsc / 71 korzystających w 2024 r.).
- Wyspecjalizowana kadra – Dyrektor PCPR posiada specjalizację I i II stopnia w zawodzie pracownik socjalny, a 25 z 33 pracowników PCPR ma wykształcenie wyższe.
- Dostępność wyspecjalizowanych usług dla osób z niepełnosprawnościami, takich jak rehabilitacja w WTZ, aktywizacja zawodowa w ZAZ, czy wsparcie edukacyjne w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym (SOSW).

2. Skuteczne działania na rzecz wsparcia rodzin i przeciwdziałania przemocy:

- Rozwijający się system rodzinnej pieczy zastępczej, którego liczba form wzrosła w 2024 roku, a 98 dzieci znalazło w nich opiekę. Funkcjonuje 3 koordynatorów pieczy zastępczej i 1 rodzina pomocowa.
- Aktywna realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową, z rosnącą liczbą uczestników (z 6 w 2023 r. do 13 w 2024 r.).
- Podejmowanie działań profilaktycznych i informacyjnych, takich jak konferencje na temat przeciwdziałania przemocy, kampania "19 Dni przeciw przemocy" czy dystrybucja informatorów o dostępnych formach pomocy.

3. Wysoki poziom kapitału społecznego i bogactwo kulturowe:

- "Żywa" wielokulturowość (różnorodność etniczna, językowa, wyznaniowa) i silne przywiązanie mieszkańców do lokalnych tradycji i gwary, co stanowi ważny zasób i spoiwo dla społeczności.
- Aktywność i zaangażowanie mieszkańców w życie kulturalne oraz duża liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych.
- Gościnność i życzliwość mieszkańców, które zostały zidentyfikowane, jako jeden z kluczowych potencjałów kapitału ludzkiego regionu.
- Współpraca PCPR z organizacjami pozarządowymi, np. z Fundacją Dobrych Inicjatyw w zakresie finansowania terapii dla dzieci z pieczy zastępczej.

4. Stabilna sytuacja finansowa i efektywne wykorzystanie środków zewnętrznych:

- Systematyczny wzrost budżetu na wydatki w pomocy społecznej (wzrost o 17,42% w latach 2023-2024), co pozwala na finansowanie rosnących potrzeb.

- Aktywne pozyskiwanie i wydatkowanie środków zewnętrznych, m.in. z PFRON (2 769 715 zł w 2024 r.), Funduszu Solidarnościowego (program "Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością") oraz Funduszu Pracy.
- Znaczący spadek wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej (z 100% w 2021 r. do 7% w 2024 r.), co może świadczyć o skuteczności działań aktywizujących.

Słabe strony (Weaknesses) – Wewnętrzne czynniki negatywne

1. Zaawansowane i pogłębiające się problemy demograficzne:

- Systematyczna depopulacja – spadek liczby ludności o 8,9% w latach 2019-2024, spowodowany ujemnym przyrostem naturalnym i migracją młodych.
- Niska gęstość zaludnienia (23,7 os./km²), co czyni powiat jednym z najslabiej zaludnionych w województwie.
- Zaawansowany proces starzenia się społeczeństwa – wysoki i rosnący udział osób w wieku poprodukcyjnym (31,62%) i wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego.
- Rozproszona sieć osadnicza i wykluczenie komunikacyjne, co utrudnia dostęp do usług, zwłaszcza seniorom i mieszkańcom terenów wiejskich.

2. Trudna sytuacja na rynku pracy i jej społeczne konsekwencje:

- Stopa bezrobocia (8,4%) wyższa od średniej wojewódzkiej i krajowej.
- Wysoki odsetek bezrobocia długotrwałego – 711 osób, co stanowi ponad 61% wszystkich bezrobotnych.
- Niska aktywność zawodowa kobiet, osób 50+ i osób z niepełnosprawnościami.
- Dominacja branż o niskiej wartości dodanej, co utrudnia zatrzymanie wykształconych mieszkańców i prowadzi do migracji zarobkowych destabilizujących życie rodzinne.

3. Niedobory w infrastrukturze społecznej i kadrach specjalistycznych:

- Niewystarczająca infrastruktura opieki nad dziećmi do lat 3 – liczba żłobków, miejsc i opiekunów jest niższa od średniej wojewódzkiej; zidentyfikowano brak 15 miejsc w żłobkach.
- Niedobory kadrowe w systemie pomocy społecznej – brak opiekunów, terapeutów, asystentów. W PCPR zatrudnionych jest tylko dwóch pracowników socjalnych, a w 2024 roku nie funkcjonowały zespoły pracy socjalnej i integracji społecznej.
- Brak lokalnych specjalistów w zakresie zdrowia psychicznego (psychiatra, psycholog dziecięcy), co wydłuża czas oczekiwania na pomoc.
- Brak specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie na terenie powiatu.
- Niewystarczająca liczba usług opiekuńczych dla seniorów, takich jak dzienne domy pomocy czy opieka wytchnieniowa, przy rosnącym zapotrzebowaniu.

4. Luki w systemie wsparcia i integracji:

- Brak koordynacji i standaryzacji usług społecznych, które często funkcjonują oddzielnie i nie są spójnie planowane.
- Zjawisko przemocy domowej na stałym poziomie, przy ograniczonej skali zgłoszeń, co może świadczyć o barierach w poszukiwaniu pomocy.
- Niewykorzystany potencjał mieszkań treningowych i wspomaganych – w 2024 r. na 10 dostępnych miejsc, korzystały tylko 3 osoby.
- Brak kontraktów socjalnych w 2024 roku, co wskazuje na nie w pełni wykorzystane narzędzie aktywizacji społecznej.
- Brak wolontariuszy w jednostkach pomocy społecznej, co ogranicza potencjał wsparcia.

Szanse (Opportunities) – Zewnętrzne czynniki pozytywne

1. Możliwość pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych:

- Dostępność funduszy europejskich i krajowych na rozwój usług społecznych, integrację, aktywizację zawodową i wsparcie osób z niepełnosprawnościami (np. FENIKS, FEPW, PFRON, Fundusz Solidarnościowy).
- Dedykowane programy dla Polski Wschodniej (FEPW), które mogą finansować projekty związane z aktywizacją społeczną, infrastrukturą i turystyką.
- Wsparcie dla deinstytucjonalizacji usług społecznych, co promuje rozwój środowiskowych form opieki, idealnie wpisujących się w potrzeby rozproszonego osadniczo powiatu.

2. Trendy społeczne i zmiany w polityce krajowej:

- Rozwój "srebrnej gospodarki" w odpowiedzi na starzenie się społeczeństwa, co stwarza szansę na rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych, zdrowotnych i rekreacyjnych dla seniorów.
- Rosnąca świadomość społeczna dotycząca zdrowia psychicznego, co może sprzyjać tworzeniu lokalnych programów profilaktycznych i terapeutycznych, nawet przy wsparciu zdalnym.
- Wsparcie dla ekonomii społecznej (np. spółdzielnie socjalne), co stwarza szansę na tworzenie miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem.
- Możliwość tworzenia partnerstw i realizacji zintegrowanych projektów ponadlokalnych, co jest promowane w nowych strategiach rozwoju.

3. Współpraca i rozwój instytucjonalny:

- Możliwość nawiązania współpracy z organizacjami naukowymi i pozarządowymi z całego kraju w celu wdrażania innowacyjnych rozwiązań społecznych.
- Gotowość do współpracy między samorządami w ramach Ponadlokalnej Strategii Rozwoju, co stwarza szansę na wspólne rozwiązywanie problemów społecznych, np. w zakresie transportu czy usług opiekuńczych.

Zagrożenia (Threats) – Zewnętrzne czynniki negatywne

1. Negatywne procesy demograficzne i społeczne o skali ponadregionalnej:

- Konkurencja ze strony większych ośrodków miejskich, które przyciągają młodych, wykształconych mieszkańców, pogłębiając drenaż mózgów i siły roboczej.
- Wzrost problemów zdrowia psychicznego w skali kraju, zwłaszcza po pandemii, co przy lokalnych brakach kadrowych może prowadzić do pogłębienia kryzysu w powiecie.
- Ryzyko dalszej marginalizacji obszarów wiejskich w wyniku ogólnokrajowych procesów urbanizacyjnych i centralizacji usług.

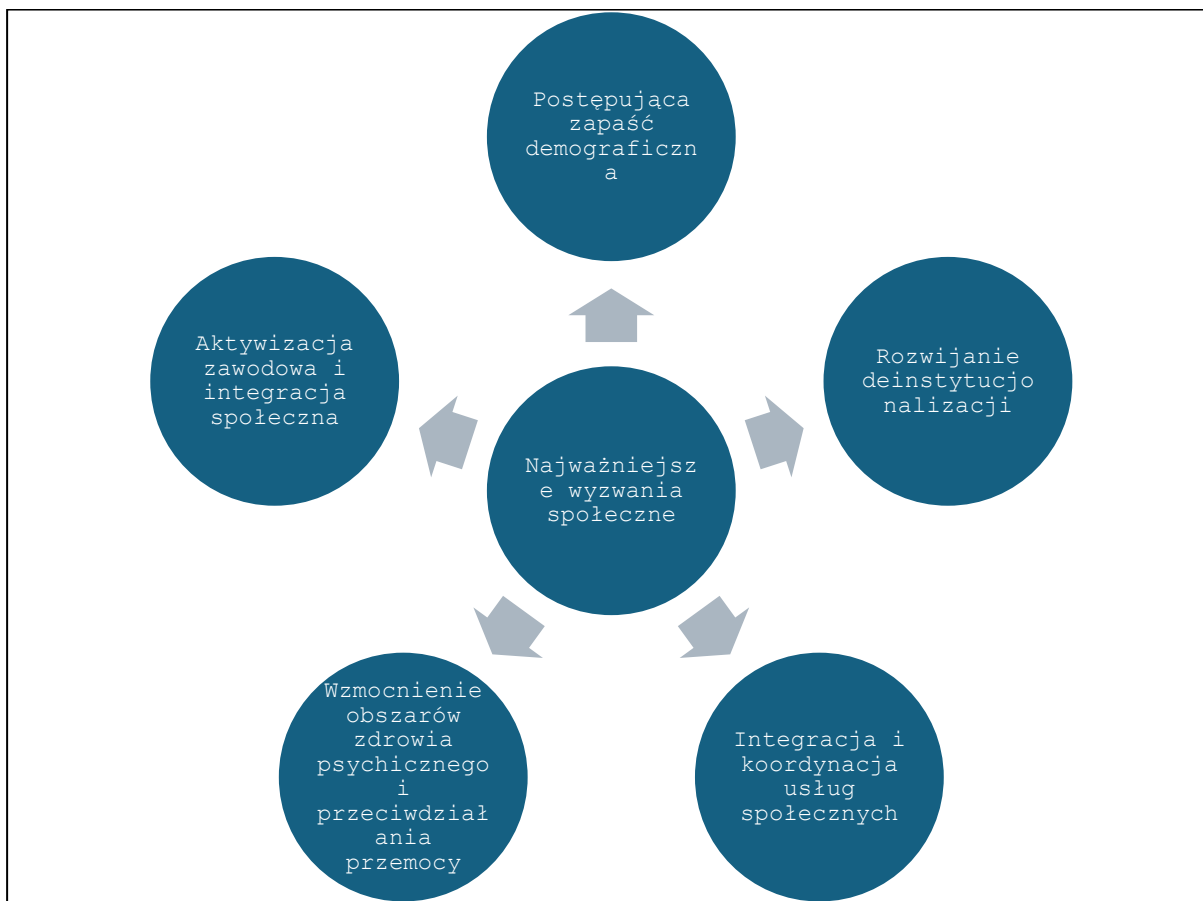
2. Niestabilna sytuacja geopolityczna i położenie geograficzne:

- Peryferyjne położenie wzdłuż wschodniej granicy UE oraz kryzys migracyjny i niestabilna sytuacja za granicą negatywnie wpływają na poczucie bezpieczeństwa i współpracę transgraniczną.
- Napływ cudzoziemców w związku z sytuacją polityczną i wojenną stawia nowe wyzwania integracyjne, językowe i kulturowe.
- Negatywne stereotypy dotyczące Polski Wschodniej, które mogą zniechęcać potencjalnych nowych mieszkańców i specjalistów do osiedlania się w powiecie.

3. Bariery instytucjonalne i finansowe:

- Niewystarczające środki finansowe w budżetach samorządów w stosunku do rosnących potrzeb, zwłaszcza w obszarze usług społecznych i opiekuńczych.
- Zmieniające się przepisy prawne, które mogą utrudniać długoterminowe planowanie i stabilne finansowanie zadań publicznych.
- Brak spójnej polityki krajowej wspierającej regiony peryferyjne i kompensującej ograniczenia rozwojowe.

10.2. Wnioski z analizy SWOT

Wykres 8 Wnioski z analizy SWOT

1. Głównym wyzwaniem dla Powiatu Hajnowskiego jest postępująca zapaść demograficzna. Spadek liczby ludności, starzenie się społeczeństwa i migracja młodych to najpoważniejsze słabe strony, które zagrażają stabilności społecznej i gospodarczej regionu. Wszelkie działania strategiczne muszą być ukierunkowane na przeciwdziałanie tym trendom, poprzez tworzenie warunków do godnego życia dla wszystkich grup wiekowych – od opieki nad małym dzieckiem, przez atrakcyjny rynek pracy, po wsparcie dla seniorów.
2. Powiat dysponuje silnym, instytucjonalnym zapleczem pomocy społecznej, ale system ten wymaga deinstytucjonalizacji i rozwoju usług środowiskowych. Istniejące placówki (PCPR, DPS, ŚDS, ZAZ) są mocną stroną, jednak przyszłość leży w usługach świadczonych blisko mieszkańca, które odpowiadają na potrzeby rozproszonej struktury osadniczej. Kluczowe jest rozwijanie opieki domowej, usług sąsiedzkich, teleopieki oraz wsparcia mobilnego, co jest zgodne z krajowymi i unijnymi trendami oraz stanowi największą szansę na efektywne wsparcie starzejącej się populacji.
3. Konieczna jest integracja i koordynacja usług społecznych. Zdiagnozowany brak spójności i współpracy międzyinstytucjonalnej to kluczowa słabość. Szansą jest wdrożenie modelu "koordynatora usług społecznych" na poziomie gmin i powiatu oraz budowanie lokalnych partnerstw, co pozwoli na tworzenie indywidualnych, kompleksowych planów wsparcia dla rodzin i osób w kryzysie.

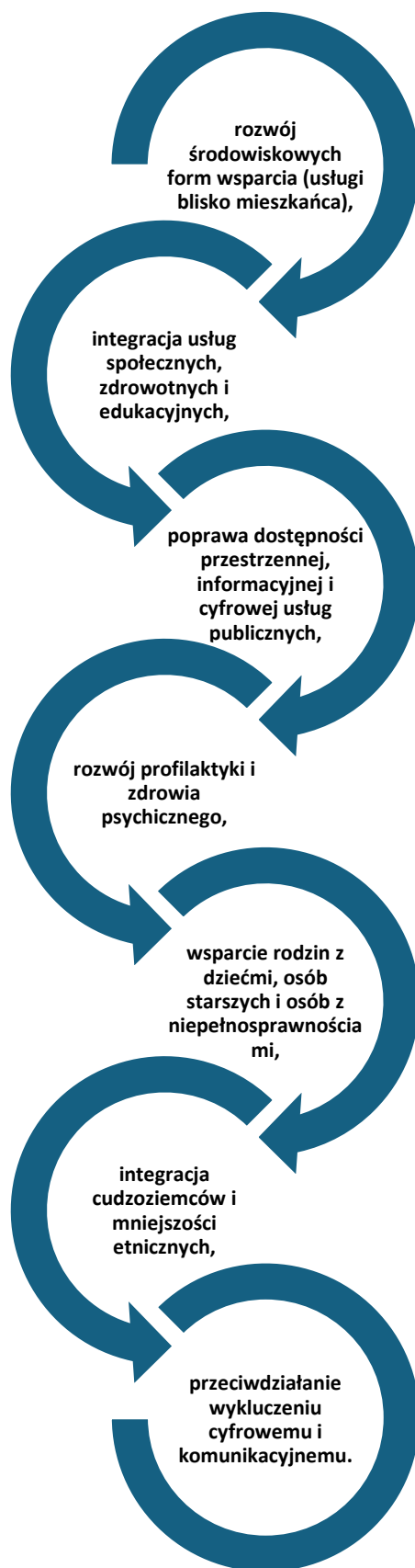
4. Obszar zdrowia psychicznego, profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy wymaga pilnego wzmocnienia. Niedobór specjalistów to krytyczna słabość. Należy poszukiwać innowacyjnych rozwiązań, takich jak teleporadnictwo, mobilne punkty konsultacyjne oraz intensywne szkolenia dla kadr pierwszego kontaktu (nauczycieli, pracowników socjalnych, policjantów), aby wcześniej identyfikować problemy i skutecznie interweniować.
5. Aktywizacja zawodowa i integracja społeczna osób wykluczonych to obszar o niewykorzystanym potencjale. Mimo wysokiego bezrobocia, brakuje w powiecie instrumentów takich jak Centra Integracji Społecznej czy spółdzielnie socjalne. Wykorzystanie środków zewnętrznych na tworzenie takich podmiotów oraz na programy podnoszące kompetencje (zwłaszcza cyfrowe) jest szansą na zmniejszenie bezrobocia strukturalnego i bierności zawodowej.

10.3. Podsumowanie

Sytuacja społeczna Powiatu Hajnowskiego jest pełna kontrastów. Z jednej strony, region zmagają się z fundamentalnymi problemami demograficznymi i strukturalnymi, które stanowią egzystencjalne zagrożenie dla jego przyszłości. Z drugiej strony, dysponuje solidnymi fundamentami w postaci rozwiniętej sieci instytucji pomocowych, zaangażowanej kadry oraz silnego kapitału społecznego zakorzenionego w wielokulturowości.

Przyszłość społeczna powiatu zależy od zdolności do transformacji istniejącego systemu wsparcia z modelu instytucjonalnego na środowiskowy, zintegrowany i proaktywny. Kluczem do sukcesu będzie nie tyle tworzenie nowych, kosztownych instytucji, co inteligentne sieciowanie i koordynowanie już istniejących zasobów. Należy postawić na mobilność usług, elastyczność form pomocy i bliskość człowieka. Wykorzystanie szans, jakie dają fundusze zewnętrzne i nowe trendy w polityce społecznej, może pozwolić na przekształcenie największych słabości – takich jak niska gęstość zaludnienia i starzejące się społeczeństwo – w impuls do tworzenia innowacyjnych, modelowych rozwiązań w zakresie opieki i integracji, które mogą stać się inspiracją dla innych regionów o podobnej specyfice.

Najpilniejsze potrzeby w zakresie rozwiązywania problemów społecznych to:

Wykres 9 Najpilniejsze potrzeby w zakresie rozwiązywania problemów społecznych Powiatu Hajnowskiego

VI. Cele Strategiczne

Cel Strategiczny 1: Wspieranie rodzin i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Opis ogólny: Celem jest zbudowanie zintegrowanego systemu wsparcia dla rodzin i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działania mają prowadzić do wzmocnienia zdolności rodzin do pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych, przeciwdziałania dziedziczeniu biedy, ochrony dzieci i młodzieży przed marginalizacją oraz zwiększenia samodzielności i bezpieczeństwa socjalnego osób samotnych, bezdomnych, starszych i z niepełnosprawnościami.

Kontekst i wyzwania: Diagnoza społeczna powiatu wskazuje na zubożenie rodzin z dziećmi, szczególnie wielodzietnych i niepełnych, które mają trudności w dostępie do usług wsparcia i transportu. Przemoc domowa utrzymuje się na stałym poziomie, głównie wobec kobiet i dzieci, z ograniczoną skalą zgłoszeń. Istnieje również potrzeba wczesnego wsparcia dla dzieci i rodzin, brakuje rozwiniętych systemów profilaktyki oraz wsparcia psychologicznego i terapeutycznego. W 2024 roku 226 osób (0,58% mieszkańców) korzystało z pomocy społecznej, a liczba osób długotrwale korzystających wzrosła do 166.

Kierunki działań:

1.1. Rozwój środowiskowych form wsparcia dla rodzin z dziećmi

- Utworzenie i rozwój punktów poradnictwa rodzinnego, psychologicznego i prawnego w gminach i mieście Hajnówka. Obecnie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) oferuje poradnictwo psychologiczne i prawne dla rodzin zastępczych; konieczne jest rozszerzenie tej oferty na wszystkie rodziny w potrzebie, zwiększając dostępność specjalistów.
- Wspieranie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze poprzez rozwój usług asystenta rodziny, terapii rodzinnej i mediacji. W 2015 roku tylko pięć gmin zatrudniało asystentów rodziny, co wymaga dalszego rozwoju w pozostałych gminach.
- Organizowanie grup wsparcia i działań środowiskowych dla rodziców (szkoły dla rodziców, warsztaty umiejętności wychowawczych). Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne w Hajnówce już realizują programy profilaktyczne, takie jak "Szkoła dla rodziców i wychowawców", a Powiatowy Program Profilaktyczny (2023-2026) ma na celu promowanie prawidłowych metod wychowawczych.

1.2. Wczesna identyfikacja i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

- Wzmocnienie działań zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych w gminach. Zespoły te funkcjonują w każdej gminie, jednakże zjawisko przemocy domowej nie ulega zmniejszeniu, co podkreśla potrzebę dalszego wsparcia i ewaluacji ich skuteczności.
- Wprowadzenie lokalnych standardów pracy z rodziną doświadczającą przemocy. Działanie wymaga standaryzacji procedur i ciągłej współpracy międzyinstytucjonalnej.

- Szkolenia służb pierwszego kontaktu (OPS, szkoły, Policja, NGO) z zakresu rozpoznawania i reagowania na przemoc. PCPR już organizuje konferencje i szkolenia dla służb, np. w 2019 i 2021 roku. Należy kontynuować te działania, zgodnie z rekomendacją podnoszenia kwalifikacji kadry.

1.3. Zapobieganie bezdomności i marginalizacji osób samotnych

- Tworzenie programów mieszkaniowych: mieszkań wspomaganych, treningowych, interwencyjnych. Powiat posiada już pięć mieszkań treningowych i wspomaganych, w tym trzy dla uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego (SOSW). Remont jednego mieszkania treningowego w 2023 roku został zrealizowany dzięki sponsorom. Należy dążyć do tworzenia kolejnych takich miejsc.
- Prowadzenie streetworkingu i punktów pierwszego kontaktu z osobami bezdomnymi.
- Rozwój schronisk, noclegowni i form pomocy dostosowanych do realiów powiatu wiejskiego (np. mobilne punkty wsparcia). Obecnie w powiecie nie ma noclegowni ani schronisk dla osób bezdomnych, co stanowi lukę w systemie wsparcia.

1.4. Wsparcie osób i rodzin w kryzysie życiowym

- Rozszerzenie dostępności wsparcia kryzysowego – punktów interwencji psychologicznej, telefonów zaufania. PCPR świadczy pomoc w zakresie interwencji kryzysowej, jednakże utworzenie punktu interwencji kryzysowej na poziomie powiatu jest wskazywane, jako potrzeba.
- Ułatwienie dostępu do pomocy żywnościowej i materialnej osobom w nagłych sytuacjach losowych.
- Działania pomocowe wobec rodzin objętych interwencją służb, np. po nagłej utracie pracy, zdrowia, mieszkania. PCPR realizuje zadania wynikające z rządowych programów pomocy społecznej.

1.5. Rozwój usług społecznych w środowisku lokalnym

- Wspieranie tworzenia lokalnych partnerstw między OPS, PCPR, PUP, NGO i instytucjami sektora zdrowia, edukacji, sprawiedliwości. Zwiększenie aktywności w zakresie budowania lokalnych partnerstw z wieloma instytucjami i organizacjami na potrzeby rozwiązywania pojawiających się punktowo i systemowo problemów.
- Wdrażanie instrumentów koordynacji działań wobec osób i rodzin objętych wieloma formami pomocy. Zwrócono uwagę na brak koordynacji i standaryzacji usług społecznych. Wymaga opracowania procedur i wdrożenia rozwiązań koordynujących działania międzyinstytucjonalne.
- Rozwój modelu „koordynatora usług społecznych” na poziomie gmin i powiatu. Główne założenia modelu powinny oprzeć się na działaniach zmierzających do:
 - Koordynacji usług: Łączenie różnych form wsparcia — od pomocy społecznej, przez zdrowie, edukację, po rynek pracy — w jeden spójny system.
 - Indywidualne podejście: Tworzenie indywidualnych planów wsparcia dla osób/rodzin, uwzględniających ich potrzeby, zasoby i cele.

- Współpraca międzyinstytucjonalna: Koordynator działu, jako łącznik między instytucjami publicznymi, NGO, sektorem prywatnym i lokalną społecznością.

Wykres 10 Oczekiwane efekty realizacji Celu 1

Cel Strategiczny 2: Integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem

Opis ogólny:

Wykluczenie społeczne i ekonomiczne w powiecie hajnowskim dotyczy przede wszystkim osoby długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami, samotne, młodzież w kryzysie oraz osoby w wieku 50+. Konieczne jest wdrażanie instrumentów integracji społeczno-zawodowej, które odpowiadają na lokalne potrzeby i możliwości. Wspieranie zatrudnienia socjalnego, ekonomii społecznej i aktywnej integracji jest kluczowe dla przełamywania barier i zwiększania samodzielności mieszkańców.

Kontekst i wyzwania: W powiecie hajnowskim problemem jest długotrwale bezrobocie i niska aktywność zawodowa osób 50+, kobiet oraz osób z niepełnosprawnościami. Rynek pracy dominuje branżami o niskiej wartości dodanej, co utrudnia zatrzymywanie młodych i wykształconych mieszkańców.

W 2024 roku stopa bezrobocia w powiecie wynosiła 8,4% (wyższa niż średnia wojewódzka i krajowa), a 711 osób było długotrwale bezrobotnych.

Przeciętne wynagrodzenie w 2015 roku stanowiło 89,51% średniej krajowej.

W 2024 roku na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych wydano 2 621 225 zł.

Kierunki działań:

2.1. Rozwój Centrów Integracji Społecznej i Klubów Integracji Społecznej (CIS, KIS)

- Tworzenie CIS/KIS w gminach o wysokim stopniu wykluczenia społecznego. Obecnie w powiecie nie ma tego typu placówek. W poprzedniej strategii (2016-2022) rozwój ekonomii społecznej był już celem strategicznym.
- Programy reintegracyjne dla osób bezrobotnych, z niepełnosprawnościami, byłych więźniów i osób bezdomnych. Powiatowy Urząd Pracy (PUP) realizuje programy aktywizacji zawodowej dla osób z niepełnosprawnościami, a środki PFRON wspierają instrumenty rynku pracy.

2.2. Wspieranie zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej

- Wsparcie dla spółdzielni socjalnych, fundacji i stowarzyszeń tworzących miejsca pracy. W powiecie brakuje spółdzielni socjalnych. Wymagana współpraca z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej
- Doradztwo i szkolenia dla liderów i uczestników PES (Podmiotów Ekonomii Społecznej). Działanie prowadzone w koordynacji z Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej.

2.3. Indywidualne ścieżki aktywizacji i kontrakty socjalne

- Współpraca OPS/PCPR z PUP i NGO przy tworzeniu ścieżek wyjścia z wykluczenia. Koordynacja działań przy realizacji wsparcia dla potrzebujących tego osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem. Budowanie propozycji działań finansowanych z różnych źródeł.
- Realizacja programów Aktywne Formy Integracji (AFI). Aktywne formy integracji to kluczowy element polityki społecznej, szczególnie w kontekście przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu. Programy te są realizowane głównie przez jednostki pomocy społecznej, centra integracji społecznej (CIS), kluby integracji społecznej (KIS), organizacje pozarządowe oraz w ramach projektów współfinansowanych ze środków UE.

2.4. Wsparcie kompetencji społecznych i cyfrowych

- Szkolenia, warsztaty, działania animacyjne dla osób wycofanych społecznie. Rozwój i wsparcie form animacyjnych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zwiększenie liczby uczestników WTZ, wsparcie organizacji pozarządowych w realizacji form aktywizujących.
- Włączenie cyfrowe seniorów, osób z niepełnosprawnościami i migrantów. Realizacja programów i projektów wspierających niwelowanie barier i wykluczenia w obszarze cyfrowym. Współpraca z NGO przy realizacji działań ograniczających zakres wykluczenia cyfrowego.

Oczekiwane efekty

1. Zwiększenie aktywności zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem

- Powrót na rynek pracy osób długotrwale bezrobotnych.
- Zwiększenie liczby uczestników programów aktywizacyjnych.

2. Rozwój zatrudnienia socjalnego i ekonomii społecznej

- Tworzenie nowych miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej (np. spółdzielnie socjalne).
- Wzrost liczby osób zatrudnionych w ramach CIS/KIS.

3. Wzrost kompetencji społecznych i zawodowych uczestników

- Ukończenie kursów zawodowych, szkoleń, warsztatów.
- Poprawa umiejętności miękkich (komunikacja, współpraca, zarządzanie sobą w czasie).

4. Zwiększenie samodzielności życiowej i społecznej

- Zmniejszenie zależności od systemu pomocy społecznej.
- Poprawa warunków mieszkaniowych, zdrowotnych i psychicznych uczestników.

5. Wzmocnienie lokalnych sieci wsparcia

- Rozwój partnerstw między instytucjami, NGO i sektorem prywatnym.
- Lepsza koordynacja usług społecznych na poziomie gmin i powiatu.

6. Zwiększenie udziału osób zagrożonych wykluczeniem w życiu społecznym

- Udział w inicjatywach obywatelskich, wolontariacie, działaniach lokalnych.
- Integracja z lokalną społecznością i przeciwdziałanie izolacji.

7. Poprawa dostępności usług wspierających integrację

- Rozszerzenie oferty CIS/KIS, poradnictwa zawodowego, psychologicznego, prawnego.
- Lepszy dostęp do usług dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów.

Cel Strategiczny 3: Wsparcie osób starszych w ich środowisku

Opis ogólny: Celem jest dostosowanie lokalnych usług społecznych do potrzeb starzejącej się populacji, umożliwiając seniorom jak najdłuższe, samodzielne życie w swoim środowisku oraz aktywny udział w życiu społecznym.

Kontekst i wyzwania: Powiat hajnowski charakteryzuje się szybszym starzeniem się społeczeństwa niż średnia krajowa. Na 30 czerwca 2024 roku osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 31,62% populacji, a w 2023 roku udział osób powyżej 65. roku życia przekraczał 22%. Prognozy przewidują dalsze starzenie się społeczeństwa i wzrost współczynnika obciążenia demograficznego. Seniorzy, zwłaszcza z terenów wiejskich, często doświadczają izolacji społecznej i mają ograniczony dostęp do transportu, usług zdrowotnych i aktywności społecznej. Wzrasta zapotrzebowanie na dzienne domy pomocy, usługi sąsiedzkie, opiekę wytchnieniową i teleopiekę. Obecnie w powiecie brakuje klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów.

Kierunki działań:

3.1 Rozwój usług opiekuńczych i sąsiedzkich

- Utworzenie gminnych usług opiekuńczych w modelu usług sąsiedzkich i opieki domowej. Współpraca z gminami nad stworzeniem powiatowego systemu wsparcia usług sąsiedzkich i opieki domowej
- Wprowadzenie usług opieki wytchnieniowej. Realizacja działań zmierzających do wdrożenia usług opieki wytchnieniowej dla rodziców i opiekunów osób zależnych.

3.2 Rozwój dziennych form wsparcia

- Tworzenie i wspieranie Dziennego Domu Pomocy, Klubów Seniora i Domów Senior+.
- Brak takich placówek w powiecie wymaga podjęcia konkretnych działań w tym kierunku.
- Organizacja aktywności edukacyjnych, integracyjnych i prozdrowotnych dla seniorów. Promowanie aktywnego stylu życia seniorów było już celem strategicznym w poprzedniej strategii.

3.3 Rozwój teleopieki i usług mobilnych

- Wdrożenie pilotażowego systemu teleopieki z monitoringiem zdrowia i bezpieczeństwa. Wdrożenie pilotażowego powiatowego systemu teleopieki, we współpracy z gminami.
- Wsparcie mobilnych zespołów opieki środowiskowej. Koordynacja wsparcia z gminami w zakresie zespołów opieki środowiskowej.

3.4 Przeciwdziałanie samotności i izolacji społecznej

- Lokalne kampanie „senior nie jest sam” i sieci wsparcia sąsiedzkiego.
- Rozwój wolontariatu międzypokoleniowego. Podejmowanie działań inicjujących i wspierających działania w obszarze wolontariatu międzypokoleniowego we współpracy z KGW i szkołami.

Oczekiwane efekty

1. Poprawa dostępności lokalnych usług społecznych

- Rozszerzenie oferty dziennych domów pomocy i usług opiekuńczych.
- Uruchomienie usług sąsiedzkich, opieki wytchnieniowej i teleopieki.

2. Zwiększenie samodzielności i bezpieczeństwa osób starszych

- Umożliwienie seniorom dłuższego pozostania w swoim środowisku domowym.
- Redukcja liczby osób kierowanych do całodobowych placówek opiekuńczych.

3. Przeciwdziałanie izolacji społecznej seniorów

- Utworzenie klubów seniora i miejsc spotkań międzypokoleniowych.
- Organizacja wydarzeń integracyjnych, warsztatów i zajęć aktywizujących.

4. Poprawa dostępności transportu dla osób starszych

- Wprowadzenie lokalnych rozwiązań transportowych (np. transport na żądanie).
- Ułatwienie dojazdu do placówek zdrowotnych, społecznych i kulturalnych.

5. Wzrost udziału seniorów w życiu społecznym

- Zachęcanie do wolontariatu, udziału w radach seniorów, konsultacjach społecznych.
- Wzmocnienie poczucia przynależności i wpływu na lokalne decyzje.

6. Lepsza koordynacja i integracja usług dla osób starszych

- Współpraca między samorządem, organizacjami pozarządowymi i sektorem zdrowia.
- Tworzenie lokalnych systemów wsparcia opartych na indywidualnych potrzebach.

7. Podniesienie świadomości społecznej na temat starzenia się

- Kampanie edukacyjne promujące pozytywny obraz starości i solidarność międzypokoleniową.
- Szkolenia dla rodzin, opiekunów i pracowników instytucji.

Cel Strategiczny 4: Wzmacnianie zdrowia psychicznego i profilaktyka uzależnień

Opis ogólny: Celem jest wprowadzenie systemowych rozwiązań integrujących profilaktykę, terapię, interwencję i wsparcie środowiskowe w obszarze zdrowia psychicznego i uzależnień.

Kontekst i wyzwania: W powiecie obserwuje się wzrost problemów zdrowia psychicznego u dzieci, młodzieży i dorosłych, przy jednoczesnym niedoborze lokalnych specjalistów (psychiatra, psycholog dziecięcy, terapeuci). PCPR zatrudnia psychologa (na umowę zlecenie), który prowadzi poradnictwo. Alkoholizm pozostaje dominującym uzależnieniem, a lokalnie brakuje punktów konsultacyjnych i grup wsparcia. Poprzednia strategia (2016-2022) również podkreślała wysokie obciążenie populacji skutkami chorób i zaburzeń psychicznych.

Kierunki działań:

4.1 Rozwój lokalnych centrów zdrowia psychicznego

- Współpraca z NFZ i placówkami zdrowia nad utworzeniem środowiskowych form opieki psychicznej. Poprzednia strategia wskazywała na potrzebę rozwoju środowiskowego modelu opieki psychiatrycznej.
- Wsparcie psychologiczne w szkołach i OPS. Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne w Hajnówce oferują wsparcie psychologiczne. Wnioski z oceny zasobów za 2024 r. rekomendują wzmocnienie kadrowe PCPR o specjalistów, w tym psychologa.

4.2 Rozwój wczesnej profilaktyki wśród dzieci i młodzieży

- Edukacja emocjonalna w szkołach, grupy wsparcia i treningi umiejętności społecznych.
- Programy zdrowia psychicznego we współpracy z poradniami, organizacjami i rodzicami.

4.3 Przeciwdziałanie uzależnieniom

- Rozszerzenie programów profilaktyki uzależnień (alkohol, narkotyki, uzależnienia cyfrowe).
- Tworzenie punktów konsultacyjnych i grup wsparcia (AA, terapii rodzinnych).

4.4 Interwencja kryzysowa i wsparcie po kryzysie

- Utworzenie Punktu Interwencji Kryzysowej na poziomie powiatu.
- Pomoc terapeutyczna, prawna i psychologiczna dostępna lokalnie i zdalnie.

Oczekiwane efekty:

1. Zwiększenie dostępności specjalistycznego wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego.
2. Skrócenie czasu reakcji na kryzysy psychiczne i uzależnienia w społeczeństwie.
3. Wzrost efektywności działań profilaktycznych i wczesnego wykrywania problemów zdrowia psychicznego i uzależnień wśród dzieci i młodzieży.
4. Ustanowienie systemowych form wsparcia kryzysowego, w tym Punktu Interwencji Kryzysowej na poziomie powiatu.
5. Rozwój środowiskowego modelu opieki psychicznej i psychiatrycznej (poprzez współpracę z NFZ i placówkami zdrowia).

6. Zwiększenie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego oraz dostępnych form pomocy i terapii.
7. Zmniejszenie skali uzależnienia od alkoholu i innych substancji na terenie powiatu (poprzez grupy wsparcia i konsultacje).
8. Wzmocnienie kadr świadczących pomoc psychologiczną i terapeutyczną w instytucjach powiatowych, takich jak szkoły i OPS (PCPR).

Cel Strategiczny 5: Współpraca i koordynacja polityki społecznej w powiecie

Opis ogólny:

Skuteczna polityka społeczna wymaga współpracy międzyinstytucjonalnej, koordynacji działań i zarządzania wiedzą. Należy budować lokalne partnerstwa, wzmacniać kompetencje pracowników, ujednolicić standardy usług oraz zwiększyć udział mieszkańców – w tym osób z doświadczeniem kryzysu – w tworzeniu i monitorowaniu polityki społecznej.

Kierunki działań:

5.1. Budowa powiatowego systemu koordynacji usług społecznych

- Integracja danych z OPS, PCPR, PUP, NGO, placówek zdrowia i oświaty.
- Tworzenie lokalnych map potrzeb społecznych i dostępności usług.

5.2. Rozwój partnerstw lokalnych i sieci współpracy

- Zawiazywanie tematycznych grup roboczych (np. ds. seniorów, młodzieży, osób z niepełnosprawnościami).
- Organizacja dorocznych forów polityki społecznej powiatu.

5.3. Profesjonalizacja kadr pomocy i usług społecznych

- Szkolenia z zakresu deinstytucjonalizacji, dostępności, pracy z osobami w kryzysie.
- Standaryzacja usług i procedur współpracy międzyinstytucjonalnej.

5.4. Włączenie mieszkańców w procesy decyzyjne

- Konsultacje społeczne, udział obywateli w projektowaniu usług (np. metoda design thinking).
- Wsparcie liderów społecznych i rzecznictwa osób z doświadczeniem wykluczenia.

Oczekiwane efekty:

1. Zwiększenie efektywności i spójności świadczonych usług społecznych w Powiecie.
2. Ujednolicenie standardów i procedur współpracy między instytucjami (PCPR, OPS, NGO, zdrowie, edukacja), co przełoży się na lepszą, jakość pomocy.
3. Wzrost kompetencji i profesjonalizmu kadr pracujących w systemie pomocy i usług społecznych (np. w zakresie deinstytucjonalizacji i dostępności).
4. Lepsze dostosowanie oferty usług społecznych do rzeczywistych potrzeb mieszkańców i grup wrażliwych (dzięki tworzeniu map potrzeb i włączeniu obywateli w planowanie).
5. Wzmocnienie partnerstw lokalnych i międzysektorowych (publiczno-prywatnych i publiczno-społecznych).
6. Zwiększenie udziału i wpływu mieszkańców (w tym osób z doświadczeniem wykluczenia) na procesy decyzyjne i projektowanie usług.
7. Stworzenie zintegrowanego systemu zarządzania informacją i wiedzą na temat problemów społecznych i realizowanych działań.
8. Wdrożenie innowacyjnych rozwiązań w zakresie zarządzania rozwojem na poziomie administracji lokalnej.

VII. NOWE OBSZARY UWZGLĘDNIONE W STRATEGII 2025–2030

W strategii na lata 2025–2030 uwzględniono cztery kluczowe nowe obszary:

1. Deinstytucjonalizacja usług społecznych – rozwój wsparcia środowiskowego zamiast opieki instytucjonalnej

Ten nowy obszar koncentruje się na transformacji istniejącego systemu wsparcia z modelu instytucjonalnego na rzecz usług świadczonych blisko mieszkańca (środowiskowe formy wsparcia). Jest to kluczowe wyzwanie dla Powiatu Hajnowskiego, który posiada silne instytucjonalne zaplecze pomocy społecznej (np. PCPR, DPS, ŚDS, ZAZ), ale które wymaga modernizacji w kierunku deinstytucjonalizacji. Rozwój usług środowiskowych wpisuje się w potrzeby starzejącego się społeczeństwa i rozproszonej struktury osadniczej powiatu.

Przykładowe działania:

- Rozwój opieki domowej i usług sąsiedzkich.
- Wprowadzenie usług opieki wytchnieniowej dla rodziców i opiekunów osób zależnych.
- Tworzenie i wspieranie Dziennych Domów Pomocy, Klubów Seniora i Domów Senior+.
- Wdrożenie pilotażowego systemu teleopieki z monitoringiem zdrowia i bezpieczeństwa.
- Dążenie do tworzenia mieszkań wspomaganych i treningowych. Obecnie Powiat posiada dwa mieszkania treningowe.

2. Dostępność usług społecznych – zgodność z ustawą o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Obszar ten jest odpowiedzią na zdiagnozowane ograniczenia architektoniczne, transportowe oraz informacyjno-komunikacyjne, które utrudniają osobom z niepełnosprawnościami dostęp do usług. Celem jest zapewnienie, aby każda osoba, niezależnie od sprawności, mogła godnie żyć i uczestniczyć w życiu społecznym.

Przykładowe działania:

- Dążenie do likwidacji barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej, takich jak urzędy, szkoły, obiekty leczenia i sportowe.
- Usuwanie barier transportowych dla osób z niepełnosprawnościami.
- Zwiększenie dostępności do tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika.
- Wzmacnianie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ulg i uprawnień oraz rozpowszechnianie materiałów dotyczących realizowanych programów na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

3. Kryzysy nadzwyczajne i odporność społeczna – reagowanie na sytuacje takie jak pandemia, kryzysy migracyjne, inflacja

Wprowadzenie tego obszaru wynika bezpośrednio z doświadczeń Powiatu Hajnowskiego, zwłaszcza z niestabilną sytuacją geopolityczną na wschodniej granicy, kryzysem migracyjnym i jego wpływem na poczucie bezpieczeństwa oraz współpracę transgraniczną.

Przykładowe działania:

- Odbudowywanie wizerunku Powiatu Hajnowskiego, jako obszaru bezpiecznego.
- Integracja cudzoziemców i mniejszości etnicznych, co jest uznawane za jedną z najpilniejszych potrzeb w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.
- Rozwój infrastruktury i usług mających na celu reagowanie na sytuacje kryzysowe (np. kryzysy migracyjne, inflacja).
- Inicjowanie działań legislacyjnych i lobbingowych na rzecz sprawiedliwej transformacji regionu Puszczy Białowieskiej w Unii Europejskiej, co jest kluczowe w obliczu ograniczeń rozwojowych wynikających z ochrony przyrody oraz sytuacji międzynarodowej.
- Wykorzystywanie doświadczeń z programów realizowanych podczas kryzysów, np. programu PFRON „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi” (Moduł III).

4. Usługi cyfrowe i nowe technologie w pomocy społecznej – e-usługi, aplikacje, dostępność cyfrowa

Obszar ten dąży do przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu i komunikacyjnemu oraz do poprawy dostępności informacyjnej i cyfrowej usług publicznych. W kontekście starzejącego się społeczeństwa Powiatu, cyfryzacja jest niezbędna dla zwiększenia autonomii funkcjonowania społecznego.

Przykładowe działania:

- Rozwój nowych oraz usprawnienie istniejących sieci wspólnych e-usług w administracji publicznej.
- Wdrożenie systemów wsparcia osób starszych w zakresie korzystania z e-usług, w tym cyfryzacji opieki zdrowotnej (np. punkty pomocy w gminach, gdzie pracownik pomaga w rejestracji w systemach zdrowotnych).
- Rozwój infrastruktury szerokopasmowego Internetu (np. budowa kanałów technologicznych dla szerokopasmowego Internetu w Gminach Narew i Narewka).
- Wykorzystanie e-usług do wspólnej promocji i udostępniania ofert usług okołozdrowotnych.
- Wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym (np. pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego i oprogramowania oraz dofinansowanie szkoleń w zakresie jego obsługi w ramach programu „Aktywny samorząd”).

VIII. Wdrażanie i monitoring Strategii

Wdrażanie strategii obejmuje szereg działań i decyzji mających na celu realizację planów i zamierzeń strategicznych w danej jednostce samorządu terytorialnego. Aby realizacja strategii była skuteczna i efektywna, konieczne jest ciągłe i systematyczne śledzenie zjawisk i problemów będących jej przedmiotem.

1. Wdrażanie Strategii

W kontekście Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS), wdrażanie koncentruje się na przekształceniu celów strategicznych i operacyjnych w konkretne działania. Kluczowe elementy wdrażania Strategii 2025–2030 dla Powiatu Hajnowskiego, wymienione w źródłach, to:

- Powołanie Zespołu ds. Strategii.
- Opracowanie rocznego planu działań.
- Przygotowanie raportu z realizacji strategii.
- Wykorzystanie danych z różnych systemów (SL, SRP, MRPiPS oraz danych lokalnych).

Wdrożenie strategii wymaga integracji zasobów, kompetentnych realizatorów oraz odpowiednich metod zarządzania kapitałem ludzkim i poszczególnymi działaniami. Aby uniknąć podejmowania działań doraźnych, niezbędne jest wprowadzenie elementów planistycznych, analitycznych i kontrolnych.

2. Monitoring Strategii

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania danych (zarówno ilościowych, jak i jakościowych) dotyczących prowadzonych działań i całej strategii, w aspekcie rzeczowym i finansowym. Jest to proces ciągły, trwający przez cały okres wdrażania strategii.

Główne cele monitoringu to:

- Zapewnienie zgodności realizacji strategii z zatwierdzonymi założeniami i wytyczonymi celami.
- Bieżące wykrywanie potencjalnych nieprawidłowości i ich korygowanie.
- Gromadzenie danych niezbędnych do późniejszej ewaluacji strategii.

W kontekście strategii społecznych, gromadzone dane opisują zazwyczaj sferę społeczną. Raporty z monitoringu powinny zawierać zarówno informacje merytoryczne (wskaźniki), jak finansowe (alokacja środków, wielkość wydatków, źródła finansowania).

Kluczowe elementy monitoringu i mierniki:

- Monitoring powinien być efektywny, zapewniając łatwy dostęp do rzetelnej informacji, ale nie powodując nadmiernego obciążenia administracyjnego.
- Należy z góry określić strukturę, formę i częstotliwość raportów.
- Dla właściwej oceny stopnia realizacji celów dobiera się mierniki (lub wskaźniki), które powinny odzwierciedlać ilościowy i jakościowy stopień ich realizacji.

- Wskaźniki powinny być formułowane zgodnie z regułą SMART (konkretne, mierzalne, dostępne, realistyczne, określone w czasie).
- Wyróżnia się trzy podstawowe rodzaje wskaźników: produktu (bezpośredni efekt działań, np. liczba przeprowadzonych szkoleń), rezultatu (informują o zmianach, które nastąpiły w wyniku realizacji, np. liczba osób, które podniosły kwalifikacje), oraz oddziaływania (mierzą długofalowe, trwałe konsekwencje realizacji, np. stopa bezrobocia).

3. Ewaluacja i aktualizacja Strategii

Monitoring jest nieodzownym warunkiem do poprawnego przeprowadzenia ewaluacji. Ewaluacja to oszacowanie wartości działania poprzez systematyczne zbieranie i analizowanie informacji w odniesieniu do przyjętych celów i kryteriów. Wyróżnia się ewaluację wstępną (ex-ante), okresową (mid-term) oraz końcową (ex-post).

Systematyczny monitoring i ewaluacja prowadzą do aktualizacji (rewizji) strategii, która powinna być dokumentem „żywym”, reagującym na potrzeby lokalnej społeczności i zmiany w uwarunkowaniach zewnętrznych. Aktualizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych postuluje się dokonywać, co najmniej raz na cztery lata (raz w kadencji).

4. Szczegółowy harmonogram wdrażania i monitoringu

Na podstawie ogólnych wytycznych dotyczących monitoringu i wdrażania strategii, można zaproponować następujący harmonogram dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Hajnowskiego na lata 2025–2030 (horyzont 6 lat).

Okres / Cykl	Główne działania	Cel działania	Rodzaj oceny / Produkt
IV Kwart. 2025	Powołanie Zespołu ds. Strategii (ZdsS), określenie procedur, ustalenie mierników	Uruchomienie procesu wdrażania	Uchwała Zarządu / Regulamin ZdsS
IV Kwart. 2025	Opracowanie Roczego Planu Działań na rok 2026	Uszczegółowienie zadań na dany rok	Dokument Planistyczny (Plan 2025)
Cały okres (2025-2030)	Systematyczne zbieranie danych, pomiar wskaźników produktu i rezultatu	Ciągła kontrola postępów	Rejestry danych (ilościowe i finansowe)
Co roku (do 30 czerwca)	Przygotowanie Raportu z monitoringu realizacji Strategii za rok poprzedni	Ocena postępu i wykrywanie nieprawidłowości	Raport Roczny (Monitoring bieżący)
Co 2 lata (2027, 2029)	Ewaluacja Okresowa (Mid-term) - analiza dotychczasowych efektów	Ocena procesu zarządzania, aktualności założeń i postępów	Raport z Ewaluacji Mid-term

IV Kwart. 2030/I Kwart. 2031	Ewaluacja Końcowa (Ex-post)	Ocena rezultatów i długookresowych efektów (oddziaływania)	Raport z Ewaluacji Końcowej
Po roku 2030	Opracowanie nowej Strategii 2031+	Wykorzystanie wniosków końcowych	Dokument Strategiczny (Ex-ante dla kolejnej strategii)

Tabela 36 Harmonogram wdrażania i monitoringu

Zadania, podmioty odpowiedzialne za ich realizację w Powiecie Hajnowskim oraz oczekiwane rezultaty (wskaźniki).

L.p.	Obszar działania	Czynność/Zadanie	Odpowiedzialn ość	Wskaźniki monitoringu	Częstotliwość
Wdrażanie i koordynacja					
1.	Zarządzanie strategiczne	Powołanie Zespołu ds. Strategii (ZdsS) , w skład, którego wejdą przedstawiciele PCPR, OPS, NGO, JST i grup wrażliwych.	Zarząd Powiatu / Lider Porozumienia (Gmina Miejska Hajnówka - w kontekście strategii ponadlokalnej)	Status powołania Zespołu ds. Strategii	Jednorazowo (2025)
2.	Planowanie operacyjne	Opracowanie rocznych planów działań uszczegóławiających zadania i alokację środków dla poszczególnych celów strategicznych.	Zespół ds. Strategii (ZdsS) / Rada Porozumienia	Opracowane i przyjęte roczne plany (szt.)	Rocznie (I Kwartał)
3.	Integracja działań	Koordynacja i integracja działań strategicznych między PCPR, OPS, jednostkami edukacyjnymi (SOSW, PPP) i organizacjami pozarządowymi.	Koordynatorzy na poziomie operacyjnym / PCPR	Liczba spotkań podmiotów Partnerstwa dotyczących współpracy (szt., wzrost)	Ciągła
Monitoring i raportowanie					

4.	Zbieranie danych	Systematyczne zbieranie danych ilościowych i jakościowych, w tym informacji finansowych (alokacja, wydatki).	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) / Wszystkie jednostki realizujące	Liczba podjętych działań (wskaźnik produktu)	Ciągła
5.	Monitoring bieżący	Opracowanie i przedłożenie Zarządowi Powiatu Raportu z monitoringu za rok poprzedni.	PCPR	Wykonanie budżetu na cele społeczne (%), Wskaźnik realizacji celów operacyjnych (%).	Rocznie (do 31 maja)
6.	Wskaźniki finansowe	Analiza wydatków według źródeł finansowania (PFRON, środki samorządowe, UE).	Wydział Finansowy Starostwa / PCPR	Poziom i zmiany dochodów i wydatków gmin/powiatu (analiza finansowa)	Rocznie
Ewaluacja i aktualizacja					
7.	Ewaluacja postępów	Przeprowadzenie Ewaluacji Okresowej (Mid-term) w celu oceny zarządzania i aktualności założeń.	ZdsS / Rada Porozumienia / Podmiot zewnętrzny (rekomendowane)	Ocena stopnia osiągnięcia oczekiwanych efektów (rezultat)	Co 2 lata (lub w połowie okresu)
8.	Rewizja celów	Przeprowadzenie Aktualizacji Strategii w oparciu o wyniki ewaluacji i zmieniające się uwarunkowania (np. demograficzne, geopolityczne).	Zarząd Powiatu / Rada Powiatu / ZdsS	Wprowadzone korekty celów i działań (status)	Co najmniej raz na 4 lata
9.	Ewaluacja końcowa	Ewaluacja Końcowa (Ex-post) po zakończeniu realizacji Strategii.	Zarząd Powiatu / ZdsS	Wskaźniki oddziaływania (np. zmiana poziomu bezrobocia, wskaźnik obciążenia	Jednorazowo (2031)

				demograficzne go)	
--	--	--	--	----------------------	--

Tabela 37 Działania w zakresie wdrażania i monitoringu

5. Kluczowe jednostki i ich role:

Jednostka	Główna rola we wdrażaniu i monitoringu
Starostwo Powiatowe (Zarząd Powiatu)	Podejmowanie decyzji o powołaniu ZdsS, zatwierdzanie planów, sprawozdań i aktualizacji Strategii.
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR)	Lider operacyjny/wykonawczy w zakresie monitoringu (zbieranie danych PFRON, realizacja programów, przygotowanie sprawozdań rocznych).
Zespół ds. Strategii (ZdsS)	Interdyscyplinarny organ doradczy i roboczy; odpowiedzialny za koordynację, opracowanie rocznych planów i wniosków o aktualizację.
Powiatowy Urząd Pracy (PUP)	Wdrażanie i monitorowanie działań z zakresu aktywizacji zawodowej i bezrobocia.
Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna (PPP) / SOSW	Wdrażanie i monitorowanie działań w obszarze edukacji, profilaktyki, terapii i wsparcia dla dzieci i młodzieży.
Ośrodki Pomocy Społecznej (GOPS/MOPS)	Partnerzy w realizacji usług społecznych, dostarczanie danych z poziomu gmin, realizacja wsparcia finansowego i usług opiekuńczych.
Organizacje Pozarządowe (NGO)	Współrealizatorzy działań (w tym sport, kultura, aktywizacja, pomoc społeczna).

Tabela 38 Kluczowe jednostki we wdrażaniu Strategii i ich role

IX. Finansowanie Strategii

Finansowanie Strategii opiera się na **katalogu otwartym**, łączącym środki własne Powiatu ze środkami zewnętrznymi (rządowymi, regionalnymi, unijnymi i innymi funduszami celowymi).

1. Źródła własne

Źródła własne stanowią podstawę do finansowania zadań obligatoryjnych, współfinansowania programów zewnętrznych (wkład własny) oraz finansowania inicjatyw lokalnych.

1.1. Budżet Powiatu Hajnowskiego i budżet PCPR

Stanowi podstawowe źródło finansowania Strategii.

- Całkowity budżet na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w 2024 roku wyniósł 15 991 207 zł.
- Z tej kwoty 5 726 091 zł przypadało na budżet Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR).
- Budżet JST jest niezbędny do finansowania zadań własnych, takich jak utrzymanie Domu Pomocy Społecznej (5 156 130 zł w 2024 r.) oraz Środowiskowego Domu Samopomocy (2 074 722 zł w 2024 r.).
- Wydatki PCPR obejmują także koszty funkcjonowania mieszkań treningowych (11 700,77 zł w 2024 r.).

1.2. Środki własne na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami

- Środki samorządu terytorialnego są wykorzystywane do finansowania zadań związanych z rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych.
- W przypadku Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ), co najmniej 10% rocznych kosztów działalności musi pochodzić ze środków własnych Powiatu.

1.3. Środki z opłat za zezwolenia na sprzedaż alkoholu

Choć głównie są to środki gminne, służą one finansowaniu Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) i są kluczowe dla realizacji działań profilaktycznych i interwencyjnych związanych z uzależnieniami (Cel Strategiczny 4).

2. Źródła zewnętrzne

Pozyskiwanie środków zewnętrznych, takich jak Fundusze Europejskie i środki celowe, jest kluczowe dla realizacji Strategii i zapewnienia długoterminowej trwałości efektów.

2.1. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON):

- Jest to kluczowe zewnętrzne źródło finansowania rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami (Cel Strategiczny 2).
- W 2024 r. Powiat Hajnowski wydatkował z PFRON 2 460 233,00 zł.

- PFRON finansuje m.in.: dofinansowanie WTZ (90% kosztów), likwidację barier architektonicznych i technicznych, zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, oraz turnusy rehabilitacyjne.
- Program "Aktywny Samorząd" (pilotażowy program) jest finansowany ze środków PFRON.
- Program Wyrównywania Różnic Między Regionami III jest również finansowany ze środków PFRON i dotyczy m.in. zwiększania dostępności urzędów i placówek edukacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami.

2.2. Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne (EFS, FERS, FEPW):

- Europejski Fundusz Społeczny (EFS) oraz jego kontynuacja w nowej perspektywie, czyli Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS 2021-2027), są podstawowymi źródłami finansowania działań z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej, rozwoju usług społecznych i opiekuńczych (C1, C2, C3, C4).
- Fundusze te wspierają deinstytucjonalizację usług (np. tworzenie Dziennych Domów Pomocy, usług sąsiedzkich), a także rozwój ekonomii społecznej (PES), w tym Centrów i Klubów Integracji Społecznej (CIS/KIS), których w Powiecie obecnie brakuje.
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW) stanowią dedykowane wsparcie dla regionu i mogą finansować projekty związane z aktywizacją społeczną i infrastrukturą.

2.3. Fundusz Solidarnościowy:

- Środki te są wykorzystywane do realizacji programów rządowych ukierunkowanych na wsparcie osób z niepełnosprawnościami i seniorów.
- W 2024 r. Powiat Hajnowski realizował Program "Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością", otrzymując łącznie 259 860,00 zł z Funduszu Solidarnościowego.

2.4. Budżet Państwa (środki rządowe i Wojewody):

- Wojewoda Podlaski finansuje zadania zlecone (np. utrzymanie Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności – 635 682,00 zł w 2024 r.), oraz programy korekcyjno-edukacyjne.
- Fundusz Pracy wspiera rodzinne formy pieczy zastępczej (w 2024 r. – 23 160 zł na wsparcie tworzenia rodzin zastępczych).

2.5. Inne Środki:

- Partnerstwa Publiczno-Prywatne (PPP): Możliwość pozyskania środków prywatnych na realizację inwestycji.
- Organizacje Pozarządowe (NGO): Realizują zadania zlecone (np. prowadzenie WTZ) oraz pozyskują własne środki (np. Fundacja Dobrych Inicjatyw finansowała terapię psychologiczną dla dzieci z pieczy zastępczej).

3. Finansowanie działań wskazanych w Celach Strategicznych SRPS

3.1. Cel Strategiczny 1: Wspieranie rodzin i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Działanie	Opis finansowania (Źródła)	Kontekst
Rozwój punktów poradnictwa specjalistycznego (psychologicznego, prawnego, mediacji)	EFS/FERS (projekty ukierunkowane na integrację usług i wczesne wsparcie rodzin), Budżet Powiatu/PCPR (utrzymanie psychologa/prawnika zatrudnionego na umowę zlecenie).	Ankieta i Diagnoza wskazały na Brak wczesnego wsparcia dziecka i rodziny. Poradnictwo PCPR już istnieje, ale wymaga rozszerzenia na wszystkie rodziny.
Wdrożenie lokalnych standardów pracy i szkoleń dla służb w zakresie przemocy domowej	Budżet Państwa/Wojewoda (zadania zlecone) – finansowanie programów korekcyjno-edukacyjnych (10 840,00 zł wydatkowane w 2024 r.). Budżet Gmin/GKRPA (profilaktyka).	Diagnoza wskazuje na aktywną realizację programów korekcyjno-edukacyjnych, ale potrzebę standaryzacji i szkoleń dla kadr.
Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej i wsparcie usamodzielnianych wychowanków	Budżet Państwa/Wojewoda (dotacje i środki na finansowanie zadań pieczy zastępczej), Fundusz Pracy (wsparcie tworzenia rodzin zastępczych – 23 160 zł w 2024 r.) Budżet PCPR (utrzymanie mieszkań treningowych).	Świadczenia na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie są wypłacane z budżetu Powiatu, a ich kwoty podlegają waloryzacji.

Tabela 39 Finansowanie działań CS 1

3.2. Cel Strategiczny 2: Integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem

Działanie	Opis finansowania (Źródła)	Kontekst
Tworzenie nowych miejsc pracy / Rozwój Ekonomii Społecznej (CIS/KIS)	EFS/FERS (dotacje na tworzenie i funkcjonowanie CIS/KIS, programy reintegracyjne, aktywne formy integracji AFI). PFRON (dofinansowanie staży i aktywizacji osób z niepełnosprawnościami).	Zgodnie z ankietą, Tworzenie nowych miejsc pracy to najwyższy priorytet (930.0% zwielokrotnione odpowiedzi). Obecnie w Powiecie brakuje Centrów Integracji Społecznej i spółdzielni socjalnych.

Aktywizacja osób bezrobotnych (szkolenia, staże)	PUP (Powiatowy Urząd Pracy), Fundusz Pracy, EFS/FERS (finansowanie szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe). Budżet Powiatu (współpraca z PUP).	Ankieta wskazała na pilną potrzebę zwiększenia liczby staży i szkoleń (44,2% odpowiedzi).
Wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami w dostępie do usług i likwidacji barier	PFRON (dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się – 125 295,57 zł w 2024 r.). Fundusz Solidarnościowy (Asystent ON). Program Wyrównywania Różnic Między Regionami III (dostępność placówek).	Ankieta wskazała na Brak odpowiednich ofert (41,9%) oraz Bariery architektoniczne.

Tabela 40 Finansowanie działań CS 2

3.3. Cel Strategiczny 3: Wsparcie osób starszych w ich środowisku

Działanie	Opis finansowania (Źródła)	Kontekst
Rozwój usług opiekuńczych i sąsiedzkich (deinstytucjonalizacja)	EFS/FERS (kluczowe źródło do finansowania rozwoju usług środowiskowych, teleopieki, opieki wytchnieniowej). Fundusz Solidarnościowy (programy senioralne). Budżet Gmin/Powiatu (utrzymanie i organizacja usług).	Ankieta wskazała na dużą potrzebę zwiększenia dostępu do opieki. Priorytetem jest rozwój usług środowiskowych zamiast kosztownej opieki instytucjonalnej.
Tworzenie dziennych form wsparcia (DDT, Kluby Seniora, Senior+)	EFS/FERS (inwestycje w infrastrukturę i funkcjonowanie placówek), Budżet Gmin/Powiatu (współfinansowanie, utrzymanie).	W Powiecie stwierdzono brak Dziennych Domów Pomocy i Klubów Seniora. Konieczność tworzenia takich placówek jest wynikiem zdiagnozowanej izolacji społecznej seniorów.

Tabela 41 Finansowanie działań CS 3

3.4. Cel Strategiczny 4: Wzmacnianie zdrowia psychicznego i profilaktyka uzależnień

Działanie	Opis finansowania (Źródła)	Kontekst
Poprawa dostępu do specjalistów i teleporadnictwa	EFS/FERS (projekty na wzmacnianie kadr i innowacyjne formy wsparcia, np. teleporadnictwo). Budżet Powiatu	Ankieta i Diagnoza wskazały na krytyczny niedobór specjalistów (psycholog

	(zwiększenie liczby psychologów zatrudnionych na stałe, szkolenia kadr).	dzieciocy, psychiatra) i potrzebę całodobowej linii wsparcia.
Profilaktyka uzależnień	Budżet Gmin/GKRPA (środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych).	Działania te muszą być ściśle skorelowane z gminnymi programami profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

4. Ramy finansowe działań SRPS dla Powiatu Hajnowskiego

Cel strategiczny / kierunek działania	Przykładowe działanie operacyjne	Główne źródła finansowania	Podmioty odpowiedzialne
C1: Wspieranie rodzin i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu			
Rozwój środowiskowych form wsparcia dla rodzin	Utworzenie punktów poradnictwa psychologicznego i prawnego w gminach.	EFS/FERS, Budżet PCPR, NGO.	PCPR, GOPS/MOPS, PPP.
Wsparcie pieczy zastępczej	Wsparcie finansowe wychowanków usamodzielnianych (kontynuacja nauki, zagospodarowanie).	Budżet Państwa/Wojewoda, Budżet PCPR (Mieszkania treningowe: 11 700 zł w 2024 r.).	PCPR.
C2: Integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem			
Aktywizacja zawodowa i PES	Utworzenie Centrów Integracji Społecznej (CIS) lub Klubów	EFS/FERS, Fundusz Pracy, PFRON.	PUP, PCPR, NGO, GOPS/MOPS.

	Integracji Społecznej (KIS).		
Rehabilitacja i likwidacja barier	Dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się.	PFRON (np. 125 295,57 zł w 2024 r. na likwidację barier).	PCPR, JST (Program Wyrównywania Różnic).
Wsparcie ON w środowisku	Realizacja programu "Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością".	Fundusz Solidarnościowy (259 860,00 zł w 2024 r.).	PCPR.
C3: Wsparcie osób starszych w ich środowisku			
Rozwój usług opiekuńczych	Wprowadzenie usług sąsiedzkich, opieki wytchnieniowej i teleopieki.	EFS/FERS (Deinstytucjonalizacja usług), Fundusz Solidarnościowy.	GOPS/MOPS, PCPR, NGO.
Tworzenie form dziennego wsparcia	Uruchomienie Dziennych Domów Pomocy (DDT) i Klubów Seniora.	EFS/FERS (inwestycje i projekty miękkie), Budżet JST.	GOPS/MOPS, NGO.
C4: Wzmacnianie zdrowia psychicznego i profilaktyka uzależnień			
Zwiększenie dostępności do specjalistów	Rozwój teleporadnictwa i zwiększenie zatrudnienia specjalistów (psycholog, psychiatra).	EFS/FERS (wsparcie kadr), Budżet PCPR/Powiatu (zadania własne).	PCPR, PPP, Placówki Zdrowia (współpraca z NFZ).
Programy profilaktyczne	Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy.	Budżet Państwa/Wojewoda (dotacje), Budżet Gmin (GKRPA – środki z opłat za alkohol).	Zespół Interdyscyplinarny, PCPR, Policja.
C5: Współpraca i koordynacja			

polityki społecznej			
Integracja i koordynacja usług	Wdrożenie Modelu „koordynatora usług społecznych”.	EFS/FERS (projekty pilotażowe i szkolenia), Budżet Powiatu/Gmin.	PCPR, GOPS/MOPS, Zespół ds. Strategii.
Profesjonalizacja kadr	Szkolenia kadr z zakresu deinstytucjonalizacji i dostępności.	EFS/FERS (szkolenia), Budżet JST.	PCPR, Zespół ds. Strategii.

Tabela 42 Ramy finansowe działań w ramach SRPS

5. Harmonogram wdrażania i finansowania działań SRPS

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Hajnowskiego jest dokumentem wieloletnim (2025–2030). Jej realizacja, monitoring i finansowanie muszą być procesami ciągłymi. Monitoring finansowy i rzeczowy jest nieodzownym warunkiem poprawnej ewaluacji Strategii.

Struktura zarządzania finansami i harmonogram

1. Powołanie Zespołu ds. Strategii (ZdsS): Organ ten, koordynowany przez PCPR, odpowiada za opracowanie rocznych planów działań oraz sprawozdań. Ma kluczową rolę w monitorowaniu finansowym.
2. Harmonogram Realizacji (Horyzont 2025-2030): Strategia powinna być aktualizowana, co najmniej raz na cztery lata.

Okres / cykl	Główne działania	Rodzaj oceny / produkt	Aspekt finansowy
IV Kwart. 2025 (Faza Wdrożenia)	Powołanie Zespołu ds. Strategii (ZdsS), ustalenie procedur i mierników.	Zarządzenie Starosty	-
Rocznie (Cykl Ciągły)	Systematyczne zbieranie danych ilościowych i jakościowych, w tym informacji finansowych (alokacja, wydatki).	Wewnętrzne raporty z monitoringu.	Bieżąca analiza wydatków i dochodów według źródeł finansowania (PFRON, środki samorządowe, UE).
2026-2027 (Wdrażanie)	Realizacja kluczowych projektów inwestycyjnych i miękkich (np. tworzenie CIS/KIS, rozbudowa usług sąsiedzkich).	Wskaźniki produktu (np. Liczba utworzonych CIS).	Aktywne pozyskiwanie środków EFS/FERS i Funduszu Solidarnościowego.

~2028 (Mid-term)	Przeprowadzenie Ewaluacji Okresowej (Mid-term) w celu oceny zarządzania, efektywności wydatków i aktualności założeń.	Raport Ewaluacyjny Okresowy.	Weryfikacja trafności (związek celów z problemami) i efektywności Strategii.
2029-2030 (Ostatnie lata)	Utrzymanie i kontynuacja działań; przygotowanie do zakończenia Strategii.	Monitoring wskaźników rezultatu.	Zabezpieczenie środków na trwałość efektów .
2031 (Ex-post)	Przeprowadzenie Ewaluacji Końcowej (Ex-post).	Raport Ewaluacyjny Końcowy	Ocena długofalowych konsekwencji (wskaźniki oddziaływania, np. zmiana stopy bezrobocia).

X. Spis tabel i wykresów

Tabela 1 Skróty instytucjonalne i nazwy programów	7
Tabela 2 Kluczowe pojęcia strategiczne i metodologiczne	9
Tabela 3 Liczba osób bezrobotnych w Powiecie Hajnowskim (stan na 31.12.2024).....	15
Tabela 4 Porównanie liczby bezrobotnych: Powiat, Województwo, Polska (stan na 31.12.2024)	15
Tabela 5 Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej	16
Tabela 6 Infrastruktura opieki nad dziećmi (stan na 2024)	16
Tabela 7 Brakujące miejsca dla dzieci w żłobkach (stan na 2024).....	16
Tabela 8 Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji (2018-2024)	17
Tabela 9 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć (wg liczby wypłaconych świadczeń)	17
Tabela 10 Tabela: Wskaźnik deprywacji lokalnej (2020-2024)	18
Tabela 11 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej	18
Tabela 12 Liczba osób korzystających z indywidualnego programu integracji cudzoziemców (2018-2024)	19
Tabela 13 Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej (stan na 2024)19	
Tabela 14 Liczba osób usamodzielnionych (powyżej 18 r.ż.) w 2024 r.	20
Tabela 15 Tabela: Kwota świadczeń na usamodzielnienie w 2024 r.	21
Tabela 16 Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową.....	21
Tabela 17 Liczba osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych22	
Tabela 18 Liczba jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej prowadzonych przez Powiat (stan na 2024).....	22
Tabela 19 Liczba miejsc i osób korzystających w jednostkach organizacyjnych pomocy i integracji społecznej (stan na 2024).....	22
Tabela 20 Wskaźnik nasycenia usługami w DPS-ach (%)	23
Tabela 21 Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – osoby zatrudnione (2021- 2024). Dane własne.....	25
Tabela 22 Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (w złotych). Dane własne.....	26
Tabela 23 Płeć respondentów Ankieta do diagnozy społecznej.....	28
Tabela 24 Grupa społeczna wymagająca wsparcia - Ankieta do diagnozy społecznej.....	31
Tabela 25 Działania podejmowane dla grupy społecznej seniorów - Ankieta do diagnozy społecznej.....	32
Tabela 26 Uzasadnienie celów i działań Strategii - grupa społeczna seniorzy	33

Tabela 27 Problemy społeczne osób z niepełnosprawnościami - Ankieta do diagnozy społecznej	33
Tabela 28 Uzasadnienie celów i działań Strategii - grupa społeczna osoby z niepełnosprawnościami	34
Tabela 29 Działania podejmowane wobec grupy osób bezrobotnych - Ankieta do diagnozy społecznej.....	35
Tabela 30 Uzasadnienie celów i działań Strategii - grupa społeczna osoby bezrobotne	35
Tabela 31 Uzasadnienie celów i działań Strategii - dostępność wsparcia psychologicznego ...	36
Tabela 32 Uzasadnienie działań Cel 1 SRPS.....	37
Tabela 33 Uzasadnienie działań Cel 2 SRPS.....	38
Tabela 34 Uzasadnienie działań Cel 3 SRPS.....	38
Tabela 35 Uzasadnienie działań Cel 4 SRPS.....	38
Tabela 36 Harmonogram wdrażania i monitoringu.....	63
Tabela 37 Działania w zakresie wdrażania i monitoringu	65
Tabela 38 Kluczowe jednostki we wdrażaniu Strategii i ich role	65
Tabela 39 Finansowanie działań CS 1	68
Tabela 40 Finansowanie działań CS 2	69
Tabela 41 Finansowanie działań CS 3	69
Tabela 42 Ramy finansowe działań w ramach SRPS.....	72
Wykres 1 Struktura ludności według grup wiekowych. Dane GUS.	14
Wykres 2 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej.....	18
Wykres 3 Koszty świadczeń w pieczy zastępczej w 2024 r. Dane własne.....	20
Wykres 4 Podsumowanie potrzeb i wyzwań w obszarze społecznym Powiat Hajnowski.....	27
Wykres 5 Wiek respondentów - Ankieta do diagnozy społecznej.....	29
Wykres 6 Grupy społeczne wymagające wsparcia - Ankieta do diagnozy społecznej	31
Wykres 7 Ocena działań w powiecie podejmowanych w zakresie przeciwdziałania bezrobociu34	
Wykres 8 Wnioski z analizy SWOT	45
Wykres 9 Najpilniejsze potrzeby w zakresie rozwiązywania problemów społecznych Powiatu Hajnowskiego	47
Wykres 10 Oczekiwane efekty realizacji Celu 1.....	50

XI. Bibliografia

1. Akty Prawne (podstawy juralne)

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest uwarunkowane prawnie. Strategia Powiatu Hajnowskiego musi być kompatybilna i komplementarna z założeniami polityki państwa.

- 1.1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
- 1.2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 901 z późn. zm.) – stanowi podstawę juralną do stworzenia i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych.
- 1.3. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 913 z późn. zm.).
- 1.4. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 49 z późn. zm.).
- 1.5. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1338).
- 1.6. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1673).
- 1.7. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1684).
- 1.8. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. z 2025 poz. 198).

2. Inne akty prawne i uchwały:

- 2.1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 2151).
- 2.2. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2024 r. poz. 917).
- 2.3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1043 z późn. zm.).
- 2.4. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M.P. z 13 sierpnia 1997 r. nr 50 poz. 475).

3. Dokumenty strategiczne nadrzędne (krajowe i regionalne)

Strategia musi być komplementarna z założeniami polityki regionu i państwa.

- 3.1. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku) (SOR), przyjęta uchwałą Rady Ministrów dnia 14 lutego 2017 r. (M.P. z 2017 r., poz. 206).
- 3.2. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, przyjęta Uchwałą Rady Ministrów dnia 17 września 2019 r. (M.P. z 2019 r., poz. 1060).
- 3.3. Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025.
- 3.4. Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030.
- 3.5. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.

3.6. Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030.

4. Dokumenty lokalnych władz (Powiat Hajnowski i Partnerstwo)

- 4.1. Diagnoza społeczna Powiatu Hajnowskiego na lata 2023–2024 (stanowiąca część wprowadzającą i diagnostyczną Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych).
- 4.2. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla powiatu hajnowskiego za 2024 rok.
- 4.3. Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2023 - 2031 (Uchwała NR XLIII/347/2023 Rady Powiatu Hajnowskiego z dnia 21 grudnia 2023 r.).
- 4.4. Ponadlokalna Strategia Rozwoju Gmin Powiatu Hajnowskiego i Powiatu Hajnowskiego na lata 2022-2030.
- 4.5. Ankieta do diagnozy społecznej Powiat Hajnowski.

5. Literatura i materiały metodologiczne (ewaluacja i monitoring)

Dokumenty dotyczące monitorowania, ewaluacji i zarządzania strategicznego w sektorze publicznym.

- 5.1. Brewiński M., Karwacki A. Strategie w polityce społecznej, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.
- 5.2. Kierkowski T., Ocena (ewaluacja) programów i projektów o charakterze społeczno-gospodarczym w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, Warszawa 2002.
- 5.3. Olejniczak K., Mechanizmy wykorzystania ewaluacji, Studium ewaluacji średniookresowych INTERREG III, Uniwersytet Warszawski, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych, Wydawnictwo naukowe SCHOLAR, Warszawa 2008.
- 5.4. Szarffenberg R., Ewaluacja strategii a polityka społeczna (rszarf.ips.uw.edu.pl).
- 5.5. Przewodnik po metodach ewaluacji i wskaźnikach monitoringu w nowym okresie programowania. Dokument został opracowany przez Komisję Europejską, Dyрекcję Generalną ds. Polityki Regionalnej, 2006 r., (www.pte.org.pl).
- 5.6. Bendyk E., Buras P., Polska wobec wojny, Polska w świecie po wojnie Zadania na nowy czas, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa, 2022.
- 5.7. Kinney J., Leaton G., Zrozumieć alkohol, Warszawa 1996 r..

6. Źródła Internetowe

- 6.1. <http://www.pte.org.pl>
- 6.2. <http://ewaluacja.ngo.pl>
- 6.3. <http://www.ewaluacja.org.pl>
- 6.4. <https://bdl.stat.gov.pl/>
- 6.5. <http://www.efs.gov.pl/Dokumenty>
- 6.6. <https://polskawliczbach.pl>